

Τ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΣΑΡΑΪΝΗ ΚΑΙ ΠΕΡΣΑΛΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΑΝΑΡΙΟΦΕΡΣΑΛΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύποις Φαλίου- Τύποις Ρουμανοίτων

1920

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΙΔΕΙΑΣ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Πρὸς ἡμετέραν ἰδέαν κ. Δ. Τζαρσάκη,

ἡμετέροις ἀγαπῶν

ἡ 29 Ἰουλίου 1930,

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

1135

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΑΝΑΡΙΟΦΕΡΣΑΛΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύποις «Φαξόλις» Τάσσου Βακαλοπούλου

1930

Handwritten notes in Greek, including a signature and the date 1922.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΦΑΝΑΡΙΟΦΕΡΣΑΛΩΝ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΤΩΙ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΙ

ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΑΝΑΡΙΟΦΕΡΣΑΛΩΝ

ΚΥΡΙΩΙ ΙΕΖΕΚΙΗΛ

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΑΝΑΡΙΟΦΕΡΣΑΛΩΝ

Πολλὴν τὴν σημασίαν ἀνέκαθεν λαβὸν τὸ ζήτημα τοῦ καταρτισμοῦ τελειοτέρων ὅσον τὸ δυνατόν ἐπισκοπικῶν καταλόγων τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐφείλκυσε κατὰ καιροὺς διαφόρους τὴν φιλόστορα καὶ φιλεπιστήμονα προσοχὴν πολλῶν ἐκ τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἡμετέρων τε καὶ ξένων, σοβαρῶς ἀσχοληθέντων εἰς ἐξερευνήσιν καὶ ἐξακριβωσιν πηγῶν σχετικῶς πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο. Καὶ ἔχομεν οὕτω, χάρις εἰς τὰς ἀξιοζήλους αὐτῶν προσπάθειας, ἱκανὸν τὸ ὄλικόν δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις καὶ ἀπαρχὴ ἐπισήμου συντάξεως τῶν ἐν λόγῳ καταλόγων. Ἄλλὰ τὸ ἔργον ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ ζητῆ τὴν ἀποταμίευσιν καὶ ἄλλου ὄλικου πρὸς συμπλήρωσιν τῶν παρατηρουμένων κενῶν, ἐνίστε δὲ τόσον μεγάλων κατὰ τὴν ἑκτασιν, ὥστε νὰ διακόπτηται ἐπὶ χρόνους μακροὺς ἢ σειρὰ τῶν ἐπισκόπων ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ μένῃ ἀδιαφώτιστος εἰς σημεῖα πολλᾶς σπουδαία καὶ ἡ καθόλου ἱστορία αὐτῆς. Ἀπαιτοῦνται λοιπὸν καὶ ἐφεξῆς συνεχεῖς μελέται καὶ ἐνδελεχεῖς ἔρευναι καὶ εὐτυχῶς τοιαῦται διενεργοῦνται καὶ σήμερον, μεταξύ δ' αὐτῶν δύναται νὰ σημειωθῇ μετ' ἰδιαιτέρας ὄλως εὐχαριστήσεως καὶ ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσαίων κ. Ἰεζεκιὴλ γενομένη ἐσχάτως σχετικῆ ἐργασία. Συγγραφᾶς μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον κατ' ἀρχὰς μὲν : « *Ἱστορικὰ περὶ τῆς Μητροπόλεως Φαναριοφερσαίων* » (1), ἔπειτα δὲ : « *ἡ ἱερὰ Μητρόπολις Φαναριοφερσαίων διὰ μέσου τῶν αἰώνων* » (2), ἐδημοσίευσεν ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς κατάλογον ἐπισκόπων, ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερατικῶν περιφερειῶν : α'] *Φερσαίων*, β'] *Φαναρίου* καὶ *Νεοχωρίου* καὶ γ'] *Φαναριοφερσαίων* προτάξας ἡ καὶ παρενέργας καὶ σημειώσεις σχετικὰς πρὸς τὴν ἐν γένει ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν αὐτῶν.

(1) « *Ἅγιος Σπυρίδων*, περιοδικὸν ἐν Κερκύρῃ ἔτος Β' [1929] ἀριθμ. 39.(2) « *Θεολογία*, περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις ἔτος Ζ' [1929] σελ. 240—256.

Τὴν ἐργασίαν ταύτην, ὁμολογουμένως τιμῶσαν ἔτι ἀπαξ τὴν φιλοπο-
νίαν τοῦ καὶ ἔξ ἄλλων συγγραφῶν γνωστοῦ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος, ἔκρινε
μεμελετημένως ἕτερος ἀγαπητὸς ἀδελφός, γνωστὸς ἐπίσης λίαν τοῖς ἐκκλη-
σιαστικαῖς καὶ ἄλλοις φιλόστοροι κύκλοις διὰ τὴν πλουσίαν εἰς σοβαρὰν
ἀπόδοσιν συγγραφικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Παρα-
μυθίας καὶ Φιλιατῶν κ. Ἀθηναγόρας, παρέχων, ὡς δηλοῖ ὁ ἴδιος, ἐλα-
χίστην συμβολὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος, δι' ὧν ἔγρα-
ψε (3). Δὲν γνωρίζομεν ἂν θὰ ἐπανέληθαι καὶ μετὰ τὴν ἀνταπάντησιν τοῦ
τελευταίου τούτου (4). Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος τυγχά-
νει ἀξίως θερμῶν συγχαρητηρίων διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ μελέτην, αἰσθα-
νόμηθα δὲ τιμὴν διότι παρέχεται καὶ ἡμῖν εὐκαιρία, ὅπως μικρὰν ἐπίσης
συμβολὴν παράσχωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς ἀξιεπαίνους προσπάθειάς τῆς Α.
Σεβασμιότητος διὰ τῆς ἀφιερώσεως εἰς αὐτὴν συντόμου **Ιστορικοῦ ση-
μειώματος**, σκοπὸν προτιθεμένου ὄχι τὸσον νὰ συμπληρώσῃ τυχὸν ὑπάρ-
χοντα κενὰ ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς ἐξελέξεως καὶ τύχης τῶν περὶ οὗ ὁ
λόγος ἀρχιερατικῶν περιφερειῶν, ὅσον κυρίως νὰ καθορίσῃ ἐπακριβῶς
τὴν σειρὰν τῶν τελευταίων **ἀρχιεπισκόπων** α] Φερσαίων καὶ β] Φανα-
ρίου — Νεοχωρίου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν **μητροπολιτῶν** Φαναριοφερσαίων
ἀφ' ἑτέρου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπι-
φυλακείου σχετικῶν Ὑπομνημάτων.

Α') ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΦΕΡΣΑΛΩΝ (5)

Ὁ **Φάραλος** ἢ τὰ **Φάροαλα**, μία τῶν πόλεων τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ
Θεσσαλίᾳ Φθιώτιδος ἢ μᾶλλον τῆς Θεσσαλιώτιδος χώρας, διετήρησαν
πάντοτε, καὶ πρότερον καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ρωμαϊκῆς καὶ βυζαν-
τινῆς κυριαρχίας, ἦν εἶχον ἀπ' ἀρχῆς ἱστορικὴν θέσιν ὑποκείμενα πολι-
τικῶς τῇ Λαρίσσει. Καὶ ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τὴν τελευταίαν ὡς ἄνω
ἐποχὴν, τὰ Φάροαλα ὑπῆρξαν πόλις Θεσσαλικῆ μετὰ τῶν πρώτων, ὡς
τοιαύτης δὲ μνημονεῦει αὐτῆς τὸσον ὁ **Συνέκδημος** Ἰεροκλέους τοῦ Γραμ-

(3) Ἅγιος **Σπυρίδων** ὡς ἀνωτέρω ἀριθμ. 63—64.—**Θεολογία**, ἔτος Η' [1930]
σελ. 79—90.

(4) **Θεολογία**, ἔτος Η' [1930] σελ. 170—178.

(5) Ἐπιγράφομεν τὸ κεφάλαιον οὕτω, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν
τιμὴν καὶ ιδιότητα, ἦν εἶχον τὰ Φάροαλα προτελευταίως, πρὸ τῆς ἐνώσεως δηλ.
αὐτῶν μετὰ τοῦ Φαναρίου εἰς μίαν μητρόπολιν, καὶ δι' ὧς ἀναφέρεται ἐν τοῖς Ὑπο-
μνήμασι [Ἀρχιεπισκοπῇ Φερσαίων].

ματικοῦ [ἴσως περὶ τὸ 535 μ. Χ.], ὅσον καὶ Κωνστ. ὁ Πορφυρογέννη-
τος εἰς τὸ «*περὶ θεμάτων*» αὐτοῦ. (6)

Ἄλλ' ἢ τοιαύτη ἀνέκαθεν ἰδιάζουσα θέσις τῶν Φαρσαίων παραδεχό-
μεθα ὅτι θὰ ἐφεύκνουν ἀναμφιβόλως, καὶ λίαν μάλιστα ἐνωρῆς, τὴν προ-
σοχὴν τῶν εὐαγγελιζομένων τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ ἐπι-
πνεύσῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἢ ζειδωρὸς αἷμα τοῦ Εὐαγγελίου. Γινώ-
σκομεν βεβαίως γενικῶς μόνον τοῦτο, ὅτι δηλ. τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀπο-
στόλου Παύλου, ἀπηχῆσαν κατὰ τὴν διαδρομὴν ἔκεινον ἀπὸ Μακεδονίας
εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀνὰ τὴν Θεσσαλίαν ἄπασαν καὶ ἀκολουθῶς μεταδοθῆν
καὶ ἐνισχυθῆν καὶ ὑπ' ἄλλων, παρουσίασεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, προϊόντος
τοῦ χρόνου, παροικίας χριστιανικὰς καὶ ὀργάνωσιν αὐτῶν ἐκκλησιαστι-
κὴν τοιαύτην, ὥστε ὀλίγον ἀργότερον νὰ προβάλλῃ εἰς τὸ μέσον ἡ ἀπο-
στολικὴ Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης — «ἐξαρχία Θεσσαλονίκης» — ὡς πρω-
τευούσης ἄλλως τε τῆς Μακεδονικῆς Διοικήσεως τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ὡς ὑπα-
ρχθῆ δὲ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ ἐπὶ μέρους ἐκκλησία τῆς Θεσσαλίας, ὡς μία τῶν
πέντε ἐπαρχιῶν τῆς ὡς ἄνω ἐξαρχίας, ἔχουσα μητρόπολιν τὴν Λάρισσαν
μετὰ ἐπισκοπῶν. (7) Ἐὰν μετὰ τῶν τελευταίων τούτων συγκατελέγετο
καὶ ἡ τῶν Φαρσαίων δὲν γνωρίζομεν. Ἴσως μάλιστα καὶ ἡ ἀπουσία
ἐπισκόπων Φαρσαίων ἀπὸ τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου — καθ' ὃν χρόνον
παρέστησαν ἐν αὐτῇ ἄλλων ἐπισκοπῶν τῆς Λαρίσεως προϊστάμενοι (8) —
νὰ ἐπιμαρτυρῇ ὅτι κατὰ τὸν δ' αἰῶνα μ. Χ. δὲν ὑπῆρχεν ἐπισκοπὴ Φαρ-
σαίων. Τὸ αὐτὸ ἴσως λεκτέον καὶ περὶ τῶν μετέπειτα Συνόδων, ἐν αἷς

(6) Λέγεται καὶ ὁ **Φέρσαλος** καὶ τὰ **Φέρσαλα**.—Περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Φαρσαίων
δρα προχείρως : **Σ. Βουτυρά**, Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας τόμ. Θ' σελ. 122
καὶ ἔξης.—Λεξικὸν Ἐγκυκλοπαιδικῶν Ἀθῆναι. 1896, τόμ. ΣΤ' σ. 707.—**Στεφάνου**
Βυζαντίου, περὶ πόλεων καὶ δήμων. Ἀμστελῶδαμον 1678 σ. 691 καὶ τὴν σημ. 53.
— Ἀρθρα περὶ Θεσσαλίας **Κ. Γερογιάννη** καὶ **Α. Ἀδαμαντίου** ἐν τῇ Μ. Ἑλλην.
Ἐγκυκλ. τόμ. ΙΒ' σ. 598 καὶ ἔξ. 604.—**Lexique de Géographie Ancienne par**
M. Besnier. Paris. σ. 594.—**Dictionary of Greek and Roman Geography ed.**
by William Smith. t. II. London p. 590 κ. ἔξ.—**Migne** t. 113 σ. 144. 120.—Ὁ **Συ-
νέκδημος** ἀναφέρει : «Ἐπαρχία Θεσσαλίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλις ἰζ' : Λάρισσα, Δη-
μητριάς, Θῆβα, Ἐγναῖος, Λαμία, Ὑπάτη, Μητρόπολις, Τρίκκη, Γόμφοι, Καισάρεια,
Διοκλητιανούπολις, **Φάροαλος**, Σάλτος Βουραμίσιος, Σάλτος Ἰόβιος, νῆσος Σκόπε-
λος, νῆσος Σκιάθος, νῆσος Πελάγηθος». [δρα καὶ **G. Parthey**, Hieroclis Synec-
demus et Notiae graecae episcopatum. Berolini 1966 σ. 9].

(7) Ἀρχιμ. **Χρυσ. Παπαδοπούλου**, ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τόμ.
Α. Ἀθῆναι 1920 σ. 1 κ. ἔξ.—**Ἀρχ/που Ἀθηνῶν Χρυσόστομου**, τὸ πρωτεῖον τοῦ
ἐπισκόπου Ρώμης. Ἀθῆναι 1930 σελ. 56—75.

(8) Ὁρα **Μητροπολίτου Κυζίκου Καλλινίκου**, οἱ πατέρες τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ
Συνόδου ἐν Ὁρθοδοξίᾳ ΚΠόλεως τόμ. Β' [1927] σ. 209.

ὁμοίως δὲν ἀναφέρονται ἐπίσκοποι Φαρσάλων. Ἡ γνώμη δὲ τοῦ Le Quien ὅτι παρέστη κατὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμ. Σύνοδον καὶ ἐπίσκοπος Φαρσάλων, ὁ Περρέβιος, καθ' ἡμᾶς δὲν ἴσταιται. Ὁ Περρέβιος ὑπογράφεται σαφῶς «*ἐπίσκοπος τῶν Θεσσαλικῶν Σαλτῶν*», ὑπογραφόμενος δὲ οὕτω δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ὅτι ἦτο ἐπίσκοπος Φαρσάλων, ἀφοῦ μάλιστα γινώσκουμεν ἤδη ὅτι μεταξὺ τῶν Θεσσαλικῶν πόλεων καὶ ἐκτὸς τοῦ Φαρσάλου ὑπῆρχον καὶ δύο Σάλτοι, περὶ αὐτῶν δὲ τῶν δύο Σαλτῶν, ἠνωμένων ναυφαίνεται εἰς μίαν ἐπισκοπικὴν περιφέρειαν, πρόκειται ἐν τῇ ὡς ἄνω περιπτώσει, καὶ αὐτῶν δὲ καὶ οὐχὶ τῶν Φαρσάλων ἐπίσκοπος θὰ ὑπῆρξεν πάντως ὁ Περρέβιος. (9)

Οὐχ ἦττον παρὰ τὴν ὡς ἄνω γνώμην περὶ μὴ υπάρξεως ἐπισκοπῆς Φαρσάλων, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν ὀριστικῶς καὶ τὴν ἄλλην σκέψιν περὶ υπάρξεως τοῦλάχιστον ὀργανωμένης οὕτως ἢ ἄλλως ἐκκλησίας ἐν Φαρσάλῳ. Ἐὰν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν *Συνέκδημον* τοῦ Ἱεροκλέους, ὅστις ὅσον καὶ ἂν ἀποτελῇ κυρίως στατιστικὴν πολιτικὴν τοῦ ἀνατολ. ρωμαϊκοῦ κράτους, ὅμως δὲν εἶναι δύσκολον νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς ἔχων συγγενεῖάν τινα πρὸς στατιστικὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τοῦ ἰδίου κράτους (10), δὲν δυσκολευόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ τὰ Φάρσαλα, δεχθέντα τὸν χριστιανισμόν, ὀργανώθησαν εἰς ἐπὶ μέρους ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν τιμηθέντα ἀργότερον καὶ δι' ἐπισκοπικῆς ἀξίας. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ παραιτηρῶμένη σιωπὴ τῶν πηγῶν λυτεῖα κατὰ τὸν ἧ' αἰῶνα, ὅτε [μετὰ τὴν ὑπαγωγὴν δηλ. τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ

(9) M. Le Quien Oriens Christianus t. II p. 115. Σημειοῖ ὅτι ἀνέγνω Perrebius Pharmali, ἦτοι Pharsali. Ὁμολογεῖ ὅτι ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς φέρεται ὁ Π. ἐπίσκοπος τῶν Θεσσαλιῶν [Θεσσαλικῶν] Σαλτῶν, ἀλλ' ὑπονοεῖ ὑπ' αὐτοὺς τὸν Φάρσαλον.—Πράγματι κατὰ τὴν α' πρᾶξιν τῆς ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμ. Συνόδου [431] ἀναγινώσκειται 16^{ον} τὴν σειράν τὸ ὄνομα Περρέβιος [καὶ ἐν τῇ περιθωρίῳ : Περρέβιου] Φαρμάλου καὶ λατινιστί : Perrebio ἢ [Perrebio] Pharmali. Ἐν ταῖς συζητήσεσιν ὅμως δις ἀκούεται σαφῶς τὸ ὄνομα : «Περρέβιου ἐπισκόπου τῶν Θεσσαλικῶν Σαλτῶν» [Mansi τόμ. IV σ. 1124. 1165. 1216]. Ἐπειτα ὑπάρχοντες κώδικες ἀναγράφοντες ἄλλοι ἄλλως τὸ ὄνομα τῆς πόλεως : ἢ Farmuli, ἢ Farmaci, ἢ Firmaci, ἢ Farmalii. [Migne Patrol. Lintin. t. XX σ. 775.—Περὶ τοῦ Περρέβιου ὄρα καὶ Ἀρχ. Ποντ. Ἀθηνῶν Χρυσόστομου τὸ πρωτεῖον τῆς Ρώμης ὡς ἀνωτέρω σ. 62].—Περὶ τῆς υπάρξεως δύο Σαλτῶν, ὄρα ἀνωτέρω σημ. 6^{ην}, ἐν ἧ' ὁ Συνέκδημος ἀναφέρει : Σάλτον Βουραμίσιον καὶ Σάλτον Ἰόβιον [κατ' ἄλλην γραφὴν : Σάλτοβουραμίσιον καὶ Σάλτοσιόβιον]. Τοὺς αὐτοὺς δύο Σάλτους θὰ ὑπονοῇ πάντως καὶ Κ. ὁ Πορφυρογέννητος ἐφ' ὅσον ἀναφέρει «..... Βουραμίσιος Σάλτος, Ἰωαννοῦβιος...»

[10] Κρουμβάχερ, ἱστορία τῆς Βυζ. Λογοτεχνίας [κατὰ μετάφρασιν Γ. Σωτηρίου] Ἀθήναι 1900, τόμ. Β' σ. 22—24.

Ἰλλυρικοῦ—ἐπομένως καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἦτοι τῆς μητροπόλεως Λαρίσης μετὰ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῆς—ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Κ/Πόλεως], ἐπὶ Λέοντος Γ' [τῷ 733 μ. Χ.] ἀναφέρεται καὶ ἐπισκοπὴ Φαρσάλων. Πράγματι δὲ μεταξὺ τῶν δέκα ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Λαρίσης φέρεται δευτέρα καὶ ἡ τοῦ Φαρσάλου (11), ἐπίσκοπον δὲ Φαρσάλων, τὸν Στέφανον, συναντῶμεν μετέχοντα τῆς ἐπὶ ἰ. Φωτίου Συνόδου [879] (12). Μνεῖα τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης γίνεται καὶ ἐν τῇ ἀναγραφῇ Λέοντος τοῦ Σοφροῦ [886—911], καθορισαντος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ [τὸ α' 901—907] τὴν σειράν τῶν μητροπόλεων, τῶν αυτοκεφάλων ἀρχιεπισκοπῶν καὶ τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως (13), ὡς καὶ ἐν τοῖς «*νέοις τακτικοῖς*» συνταχθεῖσιν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου [912—959] (14).

Ἐφεξῆς ὅμως παρουσιάζεται ἡ ἐπισκοπὴ Φαρσάλων τετιμημένη δι' ἀρχιεπισκοπικῆς ἀξίας. Πρώτη ἡ ἐπὶ Ἰωάννου Τιμιση [969—976] γενομένη ἀναγραφὴ ἀριθμεῖ μεταξὺ τῶν ὑποκειμένων τῷ Πατριάρχῳ ΚΠόλεως 51 ἀρχιεπισκοπῶν καὶ τὴν τῶν Φαρσάλων, 49^{ην} τὴν σειράν [15]. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐποχὴν [οὐχὶ Λέοντος τοῦ Σοφροῦ, ὡς φρονεῖται ὑπὸ τινῶν λελανθασμένων, ἀλλὰ] Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ [1081—1118] καὶ μετὰ τὸ 1084 συνταχθεῖσα «*διατύπωσις*» ὅπως ἔχουσι τάξεις οἱ θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Πατριάρχῳ ΚΠόλεως. Ἐν αὐτῇ μεταξὺ τῶν 39 ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρεται 38^η καὶ τὰ Φάρσαλα (16). — Ἡ ὑπὸ τοῦ

(11) Ράλλη καὶ Ποτλῆ Σύνταγμ. ἰ. κανόνων τόμ. Ε' σ. 464 ὑποσημ. 1.—Ἀρχμ. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Π/ρχείου ΚΠόλεως κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Ἀθήναι 1923 σ. 7.

(12) Mansi τόμ. 17^a et 18^a σ. 373 πρβλ. καὶ Κ. Δελικάνη Πατριαρχικὰ ἔγγραφα τόμ. Γ' ΚΠολις. 1905 σελ. 956. — Le Quien ἔνθα ἀνωτέρω Β' σ. 116.

(13) Ἀρχ. Χρυσ. Παπαδοπούλου, αἱ ἐπαρχίαι κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 8—9.—Ὁ σεβ. Παραμυθίας ἀναφέρει ὑπάρχοντα ἐπὶ Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ ἀνόνημον ἐπίσκοπον Φαρσάλων [Θεολογία Η' σ. 79].

(14) Georgii Cyprii descriptio orbis romanii, ed. H. Gelzer. Lipsiae 1890, σελ. 78.

(15) H. Gelzer, Ungedruckte und ungenügend veröffentlichte texte der notitiae episcopatum. München. 1900 σ. 572.

(16) Parthey, ἔνθα ἀνωτέρω σ. 100. — Ράλλη καὶ Ποτλῆ ἔνθα ἄνωτ. Ε' σελ. 475.—Χρυσ. Παπαδοπούλου αἱ ἐπαρχίαι κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 13.—Τὸ περιεργον μόνον εἶνε ὅτι ἡ αὐτὴ διατύπωσις ἀπαριθμεῖ ὀλίγον κατωτέρω [Ράλλη κλπ. Ε' 482] δευτέραν μεταξὺ τῶν 25 ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Λαρίσης καὶ ἐπισκοπὴν Φαρσάλου [=ὁ Φαρσάλου]. Παιρεσφύρουν ἀρὰ γε λῆθος τι ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ὡς ἄνω ἐπισκοπῶν κατὰ μεταγενεστέραν σπουδὴν καὶ ἀβλεψίαν τῶν ἀντιγραφῶν,

ἀρχιμ. Νείλου Δοξαπατρῆ συνταχθεῖσα στατιστικὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θρόνων, ἀριθμεῖ ὡσαύτως τὰ Φάρασα 32αν μεταξὺ τῶν 34 ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως (17). — **Ἀναγραφή** ὀλίγον προγενεστέρα ἢ καὶ σύγχρονος τῆς ἐπὶ Ἰσαὰκ Ἀγγέλου [1186—1196] γενομένης ἀναφέρει μεταξὺ τῶν 40 ἀρχιεπισκοπῶν 36ην τὰ Φάρασα (18), καθ' ὃν χρόνον ἢ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰσαὰκ Ἀγγέλου γενομένη ἀναθεώρησις τῆς ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ διενεργηθείσης διατάξεως τῶν ἐπαρχιῶν, ἰσχύσασα δὲ καὶ ἐπὶ Λατινοκρατίας, ἀριθμεῖ τὰ **Φάρασα** μόνον μεταξὺ τῶν 16 ἐπισκοπῶν Λαρίσσης, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἀποδίδει νῦν εἰς αὐτὰ ἑξαρχικὴν ἰδιότητα : «ὁ Φερσαῶν **νῦν ἑξαρχία ἐστὶ**» (19).

Υπεβιάσθησαν λοιπὸν τὰ Φάρασα καὶ αὐτὴς εἰς **ἐπισκοπήν** ὑπαγομένην τῷ μητροπολίτῃ Λαρίσσης, ἵνα κατόπιν (**«νῦν δὲ»**) ὀνομασθῶσιν **«ἑξαρχία»** ὑποκειμένη βεβαίως τῷ Πατριάρχῃ ΚΠόλεως. Ἄλλα καὶ ἡ τοιαύτη ἐκκλησιαστικὴ περὶ τὰ Φάρασα μεταβολὴ δὲν διήρκεσε φαίνεται ἐπὶ πολὺ. Ἐκ τίνος ἐπιστολῆς τῶν ἐν Ἄρτῃ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Δημητρίου Χωματηνοῦ συνελθόντων ἀρχιερέων [1222] πρὸς τὸν Πατριάρχην ΚΠόλεως Γερμανὸν Β' [1222—1240], ἀπαιτούντων ὅπως οὗτος ἀναγνωρίσῃ τὰς γενομένας ἤδη χειροτονίας **ἀρχιεπισκόπων** Κερκύρας, Λευκάδος καὶ **Φαρσαίων** (20), ἐπιμαρτυρεῖται τὸ **ἀρχιεπισκοπικὸν** καὶ πάλιν ἀξίωμα τῶν Φαρσαίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Τὸ αὐτὸ βεβαίως καὶ ἡ **«ἐκθεσις»** Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ Γέροντος [1282—1328] «ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ ΚΠόλεως», μετὰ ταύτης ὁμοῦς τῆς σπουδαίας πληροφορίας ὅτι τὰ Φάρασα προσεβιάσθησαν εἰς **μητρόπολιν**, 73ην ἢ 74ην ἐπὶ 109 μητροπόλεων τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως (21),

ἢ ἡ ἐπισκοπὴ Φαρσαίων, καίπερ προβιβασθεῖσα εἰς ἀρχιεπισκοπήν, δὲν διέκοψεν ὁμοῦς καὶ πάντα, κατὰ τινὰ τρόπον, δεσμὸν ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως πρὸς τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης, ἢ, καὶ τρίτον, ἐξ ὑποκειμένων τῆς ἀρχιερατικῆς περιφερείας Φερσαίων συνεκροτήθη καὶ ἐπισκοπὴ Φ. ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης, παρὰ τὴν ἀρχιεπισκοπήν Φ. τεθείσαν ὑπὸ τὸ Π. ΚΠόλεως; Ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη ἐρημνεία ἴσως εὐδοοῦται πως ἐφ' ὅσον μάλιστα τὸ αὐτὸ συναντῶμεν καὶ ἐν ταῖς **ἀναγραφαῖς** : ἐπὶ Μανουῆλ τοῦ Παλαιολόγου μετὰ τὸ 1170 [Parthey σ. 120] καὶ πρὸ τῆς τοῦ Ἰσαὰκ Ἀγγέλου [αὐτόθι σ. 217].

(17) Parthey ἐνθα ἄνωτέρω σ. 305.

(18) parthey ἐνθα ἄνωτέρω σ. 202.

(19) Parthey ἐνθα ἄνωτέρω σ. 260.

(20) **Κ. Δελικάνη** ἐνθα ἄνωτ. σ. 981 — ὅρα καὶ μελέτην σεβ. Παραμυθιάς καὶ ἀνταπάντησιν σεβ. Θεσσαλ. ἐν **Θεολογία** τόμ. Η' σ. 80 σημ. 1 καὶ σ. 171.

(21) «οἱ» ὁ Φαρσαίων καὶ αὐτὰ **ἀρχιεπισκοπή** ὄντα, ἐτιμήθησαν [εἰς μητρόπολιν]. **Ράλλη** καὶ **Ποτλῆ** Ε' σ. 493. — Parthey ἐνθα ἄνωτ. σ. 231. — Κατὰ τινὰς

ἵνα καὶ πάλιν ὑποβιβασθῶσιν εἰς **ἑξαρχίαν** τοῦ αὐτοῦ βεβαίως Πατριαρχείου ἐπὶ Ἀνδρονίκου βασιλέως τοῦ Γ' [1328—1341] καὶ πάλιν εἶτα ἐπ' αὐτοῦ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν **μητροπολιτικὴν ἀξίαν** (22). Ἡ τελευταία δὲ πραγματεία — «περὶ τῆς τάξεως τῶν θρόνων τῶν μητροπολιτῶν καὶ τίνες αὐτῶν λέγονται ἑξαρχοὶ καὶ ὑπέρτιμοι, τίνες δὲ ὑπέρτιμοι μόνον» — ἢ ἀποτελοῦσα συνέχειαν τῆς ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ', δὲν ἀναφέρει μὲν ὀνομαστικῶς τὴν μητρόπολιν Φαρσαίων, ἐξυπονοεῖ ὁμοῦς πάντως καὶ αὐτὴν μεταξὺ τῶν ἐξουσῶν μητροπολιτῶν τιτοφορομένων ὄχι «ὑπέρτιμοις καὶ ἑξάρχουσ», ἀλλ' ἀπλῶς «ὑπέρτιμοις» (23).

Ἄλλα καὶ πάλιν εὐρισκόμεθα πρὸ μεταβολῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς θέσεως τῶν Φαρσαίων. Ὁ παρακολουθῶν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰδ' αἰῶνος θὰ συναντήσῃ ἐπιδρομὰς καὶ κατακτήσεις ἐν Θεσσαλίᾳ, ὥστε νὰ δικαιολογῆται καὶ πᾶσα ἐκκλησιαστικὴ ἀνωμαλία τῶν μερῶν ἐκείνων ὡς ἐπακολουθήμα τῆς πολιτικῆς τοιαύτης. Ἡ εἰσβολὴ καὶ ἐγκαταστάσις ἐν Θεσσαλίᾳ τῶν Καταλανῶν [ἦδη ἀπὸ τοῦ 1309] καὶ τῶν Ἀλβανῶν [ὀλίγον ἀργότερον] καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα [ἀπὸ τοῦ 1349] κατάκτησις τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν Σέρβων ἐπήνεγκον πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀναστάτῳσιν διὰ τῆς ἀποσπάσεως τῶν πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ΚΠόλεως ὑποκειμένων μητροπόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ τῆς ὑπαγωγῆς αὐτῶν ὑπὸ τὴν νεωστὶ ἰδρυθεῖσαν αὐτοκέφαλον Σερβικὴν ἐκκλησίαν. Ἐπῆλθε φυσικῶς σχίσμα μὴ διαρκέσαν εὐτυχῶς ἐπὶ πολὺ. Διότι κατόπιν σχετικῆς ἐνεργείας τοῦ Δεσπότη τοῦ Σερβίας Ἰωάννου Οὐγγλέση, ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως Φιλόθεος [τὸ β' 1364—1376] καταλύσας τὸ σχίσμα ἤνωσε καὶ αὐτὴς διὰ σιγγιλιώδους αὐτοῦ γράμματος [κατὰ Μάϊον τοῦ 1371] τὰς ἀρπαγείσας μητροπόλεις καὶ ἐπαρχίας τῆ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ. Εἰδικῶς δὲ προκειμένου περὶ Θεσσαλίας, ἐξ ἀφορμῆς αἰτήσεως τοῦ κανονικῶς ἐγκατασταθέντος ἐν Λαρίσση μητροπολίτου, ἀνακοινωσαμένου

ἄλλας γραφὰς φέρεται : «τὰ Φάρασα ἀρχιεπισκοπὴ ὄντα εἰς ὁδ' προσεβιάσθησαν θρόνον». **Ράλλη** Ε' 493 σημ. 4. — Parthey σελ. 231 σημ. — **H. Gelzer ungedruckte** κλπ. ὡς ἄνωτ. σελ. 599. — Ὑπάρχει καὶ μετονομασία τῶν Φαρσαίων : «Φθία, ἢ Φαρσαλία». — **Ράλλη** καὶ **Ποτλῆ** σ. 496. — Parthey σ. 313.

(22) Ἡ **«νέα ἐκθεσις»** Ἀνδρονίκου τοῦ Γ', «ὅτις τὰς τοῦ ΚΠόλεως μητροπόλεις ἄλλας μὲν μικρὸν ἀνεβίβασεν, ἄλλας δὲ πάλιν εἰς μικροτέρας τῶν θρόνων κατεβίβασεν», ἀναφέρει : «ὁδ' τὰ Φάρασα ἀπὸ ἀρχιεπισκοπῆς ἐτιμήθη εἰς θρόνον ὁδ', **νῦν δὲ ἐστὶ ἑξαρχία**» [Parthey ἐνθα ἄνωτ. σ. 241]. — Ἐκθεσις τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Ἀνδρονίκου, τρίτου τῶν Παλαιολόγων. Τάξις προκαθηδρίας μητροπολιτῶν τελοῦντων ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ΚΠόλεως. Μεταξὺ τῶν 110 μητροπολιτῶν ἀναφέρεται 61ος «ὁ Φαρσαίων». [H. Gelzer ἐνθα ἄνωτ. σ. 608].

(23) **Ράλλη** καὶ **Ποτλῆ** ἐνθα ἄνωτ. Ε' σ. 500.

ὅτι πολλοὶ ἀρχήθην τῇ μητροπόλει αὐτοῦ ὑπαγόμενοι ἐπισκοπαί, ἐσχάτος δὲ πολιτικῶς ὑπαχθεῖσαι ὑπὸ διάφορα βάρβαρα καὶ ἀλλόφυλα ἔθνη [Καταλανοὺς καὶ Ἄλβανοὺς], ἐστεροῦντο ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τῆς δεούσης ἀρχιερατικῆς προστασίας καὶ τοῦ ἐντεῦθεν ἁγιασμοῦ αὐτῶν, ὁ αὐτὸς Πατριάρχης [κατὰ 789 ἔτη 1371] ἀπέλυσε σιγγιλιώδες γράμμα παρακαλεῦόμενος καὶ καθορίζων, ὅπως αἱ ἐπισκοπαὶ Λαρίσης — 16 τὸν ἀριθμὸν καὶ μεταξὺ αὐτῶν 2α, ἢ τῶν Φαρσάλων—ᾧον ὑποτεταγμένα τῷ μητροπολίτῃ Λαρίσης ἔχοντι τὴν ἄδειαν ἵνα διενεργῇ ἅπαντα τὰ κεκανονισμένα ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ δικαιώματα (24).

Ὡστε τὰ Φάρσαλα ἀπολέσαντα οὕτως ἢ ἄλλως κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα τὴν **μητροπολιτικὴν** αὐτῶν ἀξίαν ὑπεβιάσθησαν καὶ αὐθὺς εἰς **ἐπισκοπήν** ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Λαρίσης, ὡς καὶ πρότερον. Ἐὰν τὴν ἐπισκοπικὴν ταύτην θέσιν διετήρησαν ἐπὶ πολὺ ἢ καὶ ἀπώλεσαν διὰ τοῦ χρόνου καὶ πότε καὶ διατί, τοῦτο ἀγνοοῦμεν. Πάντως ὁμως τὰ Φάρσαλα πρὸ τοῦ ἰη' αἰῶνος ὑπῆρξαν ἐκ νέου **πατριαρχικῆ ἑξαρχία**, τοῦτο δὲ συνάγεται ἐκ τοῦ δημοσιευμένου κατωτέρω Σιγγιλίου, ἐπιβεβαιουμένου τὴν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Φερσάλων προσάρτησιν τεσσάρων χωρίων καὶ τσιφλικίων. [Σεμεκλή, Χαδζή ὀμπασι, Σαρί-καγιά καὶ Μπάμπασι], ὡς ἀνεκάθεν ἀνηκόντων αὐτῇ, «**εἰ ἐξ ὅτου περ καιροῦ διετέλει αὕτη ἑξαρχία**». Δὲν πρόκειται δὲ ἀναμφιβόλως ἐνταῦθα περὶ προγενεστέρως ἑξαρχικῆς ιδιότητος τῶν Φαρσάλων—ἦν εἶχον δηλ. κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἰδ' αἰῶνος—ἀλλὰ περὶ μεταγενεστέρως τοιαύτης, ἣν ἀπέκτησαν πολὺ ἀργότερον, πάντως μετὰ τὴν ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων τουρκικὴν κυριαρχίαν, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῶν τουρκικῶν ὀνομάτων τῶν ἐν λόγῳ χωρίων καὶ τσιφλικίων (25). Ἀπὸ τοῦ ἰη' ὁμοῦ αἰῶνος—ἴσως δὲ ὀλίγον καὶ πρὸ αὐτοῦ—τὰ Φάρσαλα προβάλλουσι ὡς **ἀρχιεπισκοπή**. Πρῶτην περὶ τούτου μαρτυρίαν θέλομεν νὰ διδώμεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ «**πρώην Φερσάλων κὺρ Φιλοθέου**», συνυποψηφίου τεθέντος διὰ τὴν χηρεύουσαν μητρόπολιν Οὐγγροβλαχίας [τῷ

(24) **Κ. Δελικάνη**, Πατριαρχ. ἔγγραφα τόμ. Γ' σ. 768—774. 926—928. — Ἡ Θεσσαλία κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὑπὸ **Α. Ἀδαμαντίου** ἐν Μ. Ἑλλην. Ἐργαζ. τόμ. ΙΒ' σελ. 599—601. — Χριστιανικαὶ ἀλήθειαι ὑπὸ **Τάσου Δ. Νερούτσου** ἐν Δελτίῳ τῆς ἱστορ. καὶ ἔθνολ. ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος τόμ. Δ' Ἀθῆναι 1892 σελ. 174—5. 200—203. — **Fr. Miklosich et I. Müller**, Acta Patriarch. Constantinop. τόμ. Α', σ. 587.—**Μ. Γεδεών** Πατριαρχικοὶ Πίνακες σ. 435.

(25) **Ἀναγραφὴ** τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Πηλείου ΚΠ. γενομένη μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἀλλὰ διαπιστοῦσα τὴν διάταξιν αὐτῶν κατὰ τὸν ἰε' αἰῶνα, οὐδὲν ἀναφέρει περὶ Φαρσάλων οὔτε ὡς περὶ ἀρχιεπισκοπῆς, οὔτε ὡς περὶ μιᾶς τῶν 10 ἐπισκοπῶν τῆς Λαρίσης. [**H. Gelzer**, ungedruckte κλπ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 628 καὶ ἑξ.] Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ ἐν τῇ **ἀναγραφῇ** τῇ δημοσιευθείσῃ ὑπὸ τοῦ Α. Κεραμέως [ἐν τῷ

1702] καὶ τὸν ὁποῖον ἡμεῖς παραδεχόμεθα ὄχι ἐπίσκοπον ὑποκείμενον π. χ. ποτὲ τῷ Λαρίσης, ἀλλ' ἀρχιεπίσκοπον, ποτὲ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ νῦν πρῶην, ὑποκείμενον δὲ τῷ Πατριάρχῃ ΚΠόλεως (26). «Ἄλλην ἀσφαλῆ μαρτυρίαν ἔχομεν τὸν **ἀρχιεπίσκοπον Φαρσάλων Μιχαήλ**» [κατὰ τὸ 1721], μνημονεύμενον ὑπὸ τοῦ **Le Quien** (27) καὶ ἀπὸ τοῦ 1727 σειρὰν ὄλην ἀρχιεπισκόπων Φαρσάλων,—περὶ ᾧν κατωτέρω ὁ λόγος—χωρὶς νὰ παραλείψωμεν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, ἀριθμουμένου μεταξὺ τῶν ὑποκειμένων τῷ ΚΠόλεως 21 ἀρχιεπισκόπων 19^{ου} τὸν Φαρσάλων, προσωνομούμενον μάλιστα διὰ τοῦ τίτλου τοῦ: «**θεοφιλεστάτου**» καὶ οὐχὶ «**ἑρωτάτου**» (28).

Διεξεληθόντες ἐν ὀλίγοις τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν Φαρσάλων ἑλασίτους μέχρι τέλους τοῦ ἰη' αἰῶνος συνηγήσαμεν ἱεράρχας αὐτῶν ὅσους δηλ. ἀριθμοῦσιν οἱ σεβ. ἀδελφοὶ Θεσσαλιώτιδος καὶ Παραμυθίας, τέσσαρας τὸν ἀριθμὸν [ἔξαιρουμένου τοῦ Περρεβίου, δι' οὗς ἀνεφέρομεν λόγους] καὶ δι' ἑξ ὀνομαστὶ [τὸν **Στέφανον** τῷ 879 καὶ τὸν **Πέτρον** συνυπογράφοντα τὴν περὶ πατριαρχικῶν σταυροπηγιῶν συνδικὴν διάγνωσιν τοῦ Πατριάρχου Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου, γενομένην τῇ 27 Νοεμβρίου, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ, ἰνδ. ι' τῷ 1192] καὶ δύο ἀνωμότους [ἕνα ἐπὶ Πατριάρχου Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ καὶ ἕτερον τῷ 1222] (29). Ἀπὸ δὲ τοῦ ἰη' αἰῶνος, πλὴν τοῦ **Φιλοθέου** καὶ τοῦ **Μιχαήλ**, ἔχομεν ἀδιόκοπον σειρὰν ἀρχιερατικῶν προσώπων, τῶν ὁποίων τὰ σχετικὰ **ὑπομνη-**

Δελτίῳ τῆς ἱστορ. καὶ ἔθνολ. κλπ. τόμ. Γ' σ. 468] ὑπὸ τὸν τίτλον «τακτικῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ κατάλογος ἀρχιερέων ἀμασάντων ἐν αὐταῖς μεταξὺ τοῦ ἰε' καὶ ἰη' αἰῶνος» ὡς καὶ ἐν τῷ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευθέντι «κατάλογῳ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Π. ΚΠόλεως κατὰ τὸν ἰε' αἰῶνα» [**Ἱεροδοξία** ἔτος Γ' (1928) σ. 231 καὶ ἑξ.]. Ἡ σιωπὴ αὕτη ἐννοεῖται κατ' οὐδὲν ἀπολείπει τὴν ὑπαρξίν τῶν Φαρσάλων ὡς **πατριαρχικῆς ἑξαρχίας**.—Δελανθασμένος ὁ Μ. Γεδεών σημειοῖ ἀντὶ ἀρχιτῆς Φερσάλων, ἀρχιτῆν Φαναρίου καὶ Νεσοχωρίου ἐν Πατριαρχ. Πίναξι σελ. 658.

(26) **Κ. Δελικάνη** ἐνθά ἀνωτέρω Γ' σ. 424.

(27) **Le Quien** ἐνθά ἀνωτέρω Β' σ. 116.

(28) **Χρυσάνθου** Ἱεροσολύμων Συνταγματίου. Ἐνετία 1778 σ. 74.

(29) Ὅρα σημ. 12 καὶ 20.—**Byzantinische Zeitschrift von K. Krumbacher**. Leipzig. 1902 σ. 75.—**Θεολογία** τόμ. Ζ' [1929] σ. 242. τόμ. Η' [1930] σ. 79. 80. 83. 170. 171.

ματα έκλογής σώζονται ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς Κώδιξι ἔχοντα ἐν περιλήψει ὡς ἑξῆς :

Ἰακώβου (30)	θανόντος ἐξελέγη [21 Ἀπριλίου 1744] ὁ ἱερομόναχος Δωρόθεος , χρηματίας διάκονος τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως Παΐσιου [τὸ γ' 1744—48] (31).
Δωροθέου	γενομένου Μ. Βερροῖας ἐξελέγη [Ἰούλιος 1763] ὁ ἱερομ. Νικόδημος , ἀρχιμανδρίτης τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας (32).
Νικοδήμου	θανόντος ἐξελέγη [Ἰανουάριος 1785] ὁ ἱερομ. Νεόφυτος (33).
Νεοφύτου	γενομένου ἀρχιεπισκόπου Τήνου ἐξελέγη [Ἰούλιος 1797] ὁ ἀρχιεπίσκοπος πρ. Τήνου Μακάριος (34).
Μακαρίου	καθαιρεθέντος ἐξελέγη [Μάιος 1800] ὁ πατριαρχικός ἐφημέριος ἱερομ. Παρθένιος (35).

(30) Ἀγνοοῦμεν πότε ἐξελέγη ὁ **Ἰάκωβος**. Φέρεται ὁμοως συνυπογράφων τὴν καθάρειαν Ἰερεμίου Γ' κατὰ Δ/βριον 1727. [*Α. Κεραμέως*, Τεροσολυμτ. Βιβλιοθήκη τόμ. Δ' 382]. Ὅρα καὶ ὑπογραφήν αὐτοῦ εἰς μεταγενεστέρως Πατριαρχικὰς καὶ Συνοδικὰς πράξεις : κατ' Ἀπρίλιον 1730—Μάιον καὶ Ἰούνιον 1735—Μάιον 1739. [*Α. Κεραμέως* ἐνθα ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 208. 217.—*τοῦ αὐτοῦ*, Ἀνέκλεκτα Ἱεροσολ. σταυρολογίας τόμ. Β' σ. 397.—*Κ. Δελικάνη* ἐνθα ἀνωτ. Γ' σελ. 918.—*Θεολογία* τόμ. Ζ' σ. 248.

(31) **Κώδ. Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπιακοῦ** Δ' σ. 76.—*Ὁ Δωρόθεος* συνυπογράφει Π. καὶ Σ. πράξεις : κατὰ Φεβρ. τοῦ 1749—κατὰ Φεβρ., 7/βριον καὶ 8/βριον 1759—Ἰούνιον, 8/βριον καὶ Δ/βριον 1760. Μάρτιον, Αὔγ. 8/βριον, 9/βριον 10/βριον 1761.—Ἰανουάριον, Φεβρ., Μάιον, Ἰούνιον, Ἰούλιον 1762 καὶ Αὔγ. 1763, ὅπερ σημαίνει ὅτι σὺνάξις δι' ἓνα ἢ ἄλλων λόγων παρεπίδημι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐν Φερσάλωσι ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἐν ΚΠόλει, μετέπων τῶν συνοδικῶν συνεδριάσεων, μέχρις οὗ κατὰ Ἰούνιον 1763 ἐξελέγη Μητροπολίτης Βερροῖας. [Κώδ. Π. Ἀρχιεπιφ. Ε' 89. 90. 148. 156. 163. 167. 168. 170. 174. 175. 177. 181. 182. 184. 185. 196. 198. 199. 200. 203. 207. 210. 213. 216. 218. 222. 224. 226. ΙΒ' 234 καὶ ΣΤ' σ. 54.—*Κ. Δελικάνη* ὡς ἀνωτ. Γ' 887. 891.—*Μ. Γεδεών* Κανον. Διατάξεις. ΚΠόλις. 1889 τόμ. Β' 463.—*Θεολογία* Η' [1930] σ. 84.—*Ἐκκλ. Ἀλήθ.* Β' 223. ΙΘ' 424 Κ' 436. ΚΓ' 524.

(32) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΣΤ' σ. 55.—*Ὁ Νικόδημος* ὑπογράφει εἰς Π. καὶ Σ. πράξεις : κατὰ Ἰούνιον 1764, Ἰούλιον καὶ Σ/βριον 1766, 1768, 1770. [Κώδ. Π. Ἀρχ. Ε' σ. 260. 318. 321].—*Θεολογία* τόμ. Ζ' 248. Η' σ. 84. 173.

(33) Κώδ. Π. Ἀρχ. Ζ' 184.—Ἐξελέγη ἀρχ/πος Τήνου κατὰ Ἰούλιον 1797 [κώδ. Θ' 111], ἀποθανὼν ὡς τοιοῦτος.—*Ἐκκλ. Ἀλήθ.* Β' 278.

(34) Κώδ. Π. Ἀρχ. Θ' 113.—Μετὰ τὴν καθάρειαν αὐτοῦ [1800] ἔζησεν ἐπὶ πολὺ ὡς πρῶτον Φερσάλων. Ὑπάρχει ἐξοφλητήριον αὐτοῦ λαβόντος ἐπὶ πογγία παρὰ τοῦ Φερσάλων Παρθένιου, ἀπὸ 17 Ν/βριον 1812. [Κώδ. ΙΒ' 146].

(35) Κώδ. Π. Ἀρχ. Θ' σ. 157.—*Ὁ Παρθένιος* ὑπογράφει εἰς Π. καὶ Σ. πρά-

Παρθένιου παραιτηθέντος ἐξελέγη [Ἰούλιος 1814] ὁ ἐπίσκοπος Ἀριστείας **Δαμασκηνός** (36).

α'] Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα

[Κώδ. Π. Ἀρχ. Ε' σ. 257—8].

† **ΣΑΜΟΥΗΛ** ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Τὰ ἀνέκαθεν δίκαια ἐκάστης ἐπαρχίας, ὅσα ἔφθασαν τὴν ἀρχὴν προσηλωθῆναι καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχιερατικὴν ἐπίσκεψιν τετάχθαι τῇ ἡ προσεκληρωθῆσαν ἐπαρχίᾳ, ἀμετακίνητα εἶναι διόλου ὀφείλουσι καὶ ἀναφαίρετα ἀπὸ τῶν ὧν ἐξ ἀρχῆς προσεκληρωθῆσαν ἐπαρχίῶν κἄν ποτε κατὰ τινα τυχερὰν τοῦ καιροῦ περίστασιν φθάσῃσιν ἀπερισκέπτως μετενεθῆναι εἰς ἄλλην τινὰ ἐπαρχίαν καὶ ἐξω τοῦ δικαίου λόγου κατασχεθῆναι, ἐξετάσεως καὶ ἐρευνῆς περὶ αὐτῶν γενομένης ἀνακαλοῦνται εὐλόγως καὶ δικαίως εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν τάξιν τε καὶ κατάστασιν καὶ διορθοῦται ἐκκλησιαστικῶς ἢ φθάσασα ὅπως οὐδὲν ἀδικία γενέσθαι. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ταῦν προσκομίσθη καὶ ἐνεφανίσθη ἡμῖν ἀναφορά καινὴ, ἐνυπόγραφος καὶ ἐμμάρτυρος, ἀπεσταλμένη ἀπὸ τῆς κοινότητος τῶν χριστιανῶν τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Φερσάλων, διαλαχιδάουσα ὅτι τὰ τέσσαρα χωρία καὶ τσιφλίκια, δηλονότι τὸ Σημεκλή, τὸ Χαδζὶ ὀμπασή, τὸ Σαρί-καγιά καὶ τὸ Μπάμπασι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς διετέλουν ὑποκειμένα τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ταύτῃ Φερσάλων, ἐτι ἐξ ὅτου περ καιροῦ διετέλει αὕτη ἐπαρχία, καὶ ἐπισκεπτόμενα ἀρχιερατικῶς ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ἀρχιερατευόντων κατὰ καιροῦ ἀρχιεπισκόπων Φερσάλων· πληὴν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ ἐκκλησιάζεσθαι τοὺς ἐν αὐτοῖς χριστιανούς· καὶ διὰ τὸ εἶναι πλησιόχωρα μετὰ τῶν τσιφλικίων τῆς μητροπόλεως Λαρίσης, ἠναγκάζοντο οἱ χριστιανοὶ ἀπέναντι καὶ ἐκκλησιάζεσθαι εἰς τὰς τῆς μητροπόλεως ταύτης ἐκκλησίας, ὡς πλησιώχωρους· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καθ' ὅν καιρὸν ὁ πρῶτον χρηματίας Φερσάλων κύρ. Ἰάκωβος εἶχε τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, ἐκβιασθεῖς ἀναγορῆσαι ἐκείθεν διὰ τινα ἐπισυμβῆσαν αὐτῷ καταδρομὴν ἐκ μέρους τῶν ἐντοπιῶν ἐξουσιαστῶν, ἔλθειν τε καὶ διατρέψαι εἰς βασιλεύουσάν, ἱκανὸν καιρὸν τῶν εἰρημένων τεσσάρων χωρίων καὶ τσιφλικίων ἀνεπισκέπτων διαμειναντων, καὶ τῶν χριστιανῶν ἐκκλησιαζομένων εἰς τὰ τσιφλίκια τῆς μητροπόλεως Λαρίσης, κατὰ μικρὸν ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῆς μητροπόλεως ταύτης· καὶ ὑστερήθη τοῦτων ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Φερσάλων· ταῦν δὲ ἀρχιερατεύσαντος ἐν αὐτῇ τοῦ ἡδῆ

ἔξει : κατὰ 7/βριον καὶ Ν/βριον 1805.—Φεβρ. καὶ Ν/βριον 1806.—Ἰανουάριον καὶ Αὔγ. 1807.—Δ/βρ. 1811 καὶ Αὔγ. 1815. [Κώδ. ΙΑ' 12. 13. 20. 52. 56. ΙΒ' 152. 164.—*Θεολογία* τόμ. Η' 85. 173.—*Μ. Γεδεών* Κανον. Διατάξεις ὡς ἀνωτέρω Β' 99. 106. 114. 121. 126]. Παρητήθη τῇ 1 Ἰουλίου 1814, τὸ δὲ σκετικὸν ἔγγραφον δημοσιεύεται κατωτέρω.—*Ἐκκλ. Ἀλήθ.* Β' 281. 765. ΙΘ' 195.

(36) Κώδ. Π. Ἀρχ. Θ' 335.—Ὑπογράφει εἰς Π. καὶ Σ. πράξεις κατὰ Σ/βριον, Ὁ/βριον, Ν βριον καὶ Δ-βριον 1820 καὶ κατὰ Ἰανουάριον καὶ Μάρτιον 1821 [Κώδ. Π. Ἀρχ. Θ' σ. 421—427.—*Θεολογία* Η' 173].—Συνέχισαν περὶ τοῦ **Δαμασκηνῶ** ὅρα ἐν τῷ γ' κεφαλαίῳ τῆς παρούσης μελέτης.

ἀρχιεπισκόπου Φερσάλων κύρ Νικοδήμου, παρεκινήθη ἀγωγή παρὰ τῆς Θεοφιλείας αὐτοῦ ἐπὶ Συνόδου, ἐπιζητούντος ἀνακληθῆναι τὰ τέσσαρα αὐτὰ χωρία καὶ τσιφλίκια εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν αὐτοῦ, ὡς ἐξ ἀρχῆς διατελέσαντα εἰς αὐτὴν ὑποκείμενα, καὶ παραστήσαντος μάρτυρας ἐπὶ τοῖς λεγομένοις οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ ρηθείᾳ ἀναφορᾷ ἱκανοὺς χριστιανούς ἐπαρχιώτας αὐτοῦ, ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν περὶ πληθιστῶν ἀρχιερέων, τὸν τε ἱερωτάτον μητροπολίτην Βερροίας κύρ Δωρόθεον, τὸν Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Θεόκλητον, τὸν πρῶτον Ραγοβισδόξιν κύρ... .. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου Τρικάλου μαρτυρήσαντος περὶ τούτου εἰς τὸν σταλλέντα παρ' ἡμῶν ἐξαρχὸν εἰς τὰ ἐκείσε ἐφημέριον τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ ναοῦ ἱερομόναχον κύρ Ἀνθίμον, ἀκροασάμενον καὶ τὰς μαρτυρίας τῶν τσιφλικητῶν χριστιανῶν καὶ δικαιολογουμένου ἐπὶ τούτῳ ὅτι ἡ κατεχούσασα αὐτὴ εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐνοριακά ταῦτα χωρία ἔφθασε γενέσθαι διὰ τὴν τότε στέρξιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν χριστιανῶν ἐπὶ τῶ ἀπένια εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν περὶ τσιφλικίων τῆς μητροπόλεως Λαρίσης. Τανῦν δὲ θεῖον ἔλεει ἀνεγερθεῖσιν ἐκκλησιῶν ἰδίως δαπανήμασι τῶν ἐν αὐτοῖς χριστιανῶν, ὑπαρχέων εἰσέτι ὄντων καὶ βεβαρημένων ἀπὸ τῶν δαπανημάτων ἐκείνων ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις καὶ τῆς ἀνάγκης ἐκείνης εἰς μέσον γενομένης ἐζήτησε δικαίως ἀποκατασταθῆναι τὸ ἀνεκάλειν δικαίον τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ. Συνδικῶς οὖν γυμνασθεῖσης τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐκρίθη καὶ ἀπεράνθη ὅπως κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῶν χριστιανῶν τῆς ἀρχ/πῆς ταύτης καὶ κατὰ τὰς γενομένας μαρτυρίας τῶν περὶ ἀρχιερέων ἀποκατασταθῆναι αὐτὰ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Φερσάλων, καὶ ἀσπασθῆναι ἀπὸ τῆς μίλλως Λαρίσης, ὡς ἀδικῶς καὶ κατὰ τυχηρὰν περιστάσιν, ὡς εἴρηται, ὑπ' αὐτῆς κεκυριευμένα παρὰ πάντα λόγον δικαίον. Καὶ δὴ γράροντες ἀποφανόμεθα συνδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὰ εἰρημένα χωρία καὶ τσιφλίκια, τὸ Σεμεκλί, τὸ Χαδῆ ὀμπασί, τὸ Σαρὶ καχιά καὶ τὸ Μπάμπασι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπάρχουσιν ὑπὸ τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ἐπίσκεψιν καὶ διοίκησιν τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Φερσάλων κύρ Νικοδήμου, ὡς ἐνοριακά αὐτοῦ δίκαια ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς χρηματίσαντα καὶ αὐτοῖς ἔγγι καρποῦσθαι καὶ ἀπολαμβάνειν πάντα τὰ ἐξ αὐτοῦ ποριζόμενα ἀρχιερατικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, κανονικὰ καὶ συνοικεῖσια, ζήτησι καὶ πανηγύρεσι καὶ εἰ τι ἄλλο ἐν αὐτοῖς σύνθητες, τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Λαρίσης μηδεμίαν ἔχοντος μετοχὴν ἐν αὐτοῖς καὶ ἀπέχουσι ὀφειλοντες πάντῃ ἀπὸ τε τῶν χωρίων τούτων καὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν. Καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδείξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν ἐπιβεβαιωτήριον συνοδικὸν γράμμα, καταστρωθὲν κἄν τῶ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐδόθη τῷ ρηθέντι ἀρχιεπισκόπῳ Φερσάλων καὶ συναδελφῷ ἡμῶν κύρ Νικοδήμῳ.

αψδδ' Ἰουνίῳ ε' ἰνδ. ιβ'.

† Σαμουήλ κλπ. (ὡς ἀνωτέρω)

† ὁ Κυζικίου Γεράσιμος — † ὁ Νικομηδείας Νικηφόρος — † ὁ Χαλκηδόνος Ἰωαννῆσιος — † ὁ Δέρκων Διονύσιος — † ὁ Προύσης Μελέτιος — † ὁ Ἀθηνῶν Βαρθολομαῖος — † ὁ Κρήτης Γεράσιμος — † ὁ Μιτυλήνης Ἀνθίμος — † ὁ Διδυμοτείχου Νεόφυτος — † ὁ Δρύστρας Κύριλλος — † ὁ Προκονήσου Ἀναγίας.

β'] Πικρότης τοῦ Φερσάλων Παρθένιου.

[Κώδ. Π. Ἀρχ. Θ' 334.—ὄρα καὶ σημ. 35]

Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμὴ διὰ τῆς παρουσίας οἰκιοβελούς καὶ ἀβίαστου ἐναφραγίστου ἐμῆς παραιτήσεως δηλοποιεῖ ὅτι διὰ τὸ νὰ μὴν ἡμῶν ἐκ τοῦ γήρατος νὰ ποιμάνω πλέον τὰ λογικά μου πρόβατα τῆς ἄνωθεν κληρωθείσης μοι ἐπαρχίας καὶ νὰ διευθετῶ ἐκ τῆς συνεχύσεως με ἀσθενείας καὶ παθημάτων καὶ νὰ ἀπῆλθω πλέον διὰ τὸν νοσῶδη τόπον αὐτῆς, προστρέχω εἰς τὴν κοινὴν μητέρα καὶ εὐεργέτιδα ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ δίχα τῆς ἀποβολῆς κατ' ἐμὲ ἀρχιερωσύνης παραιτοῦμαι τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης Φερσάλων καὶ παρακαλῶ ἐπιπόνως, ἀδελφικῶς τε καὶ ταπεινῶς αὐτὴν, ὅπου νὰ ἐνδείξηται σπλάγγνα ἑλέους καὶ χειραγωγίας εἰς τὴν ἐμὴν ταπεινότητα, ὅτι ἐστάθην πρόθυμος καὶ ταπεινὸς τὸ κατὰ δύναμιν καὶ ὑπὲρ δύναμιν δούλος εἰς τὰς περιτυχούσας πατριαρχικὰς ὑποθέσεις καὶ ἐκκλησιαστικὰς ὑποουρίας καὶ ἐναχώνις εἰς τὰ περιστατικά τῆς ἐπαρχίας μου. Ὅθεν εἰς ἐνδείξιν καὶ διηνεκῆ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παρούσά μου ἐσφραγισμένη καὶ ἐνούργητος παραιτήσις τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Φερσάλων καὶ ἐδόθη εἰς τὸν Παναγιώτατον ἡμῶν Δεσπότην καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτῶν ἁγίαν καὶ ἱερὰν ὁμήγηριν τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων.

αὐτῷ Ἰουλίου α'.

T. Σ. † Ὁ Φερσαίων Παρθένιος βεβαιοῖ

β') ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΦΑΝΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ

Τὸ Θεσσαλικὸν Φανάριον, συμπίπτον ἐδαφικῶς πρὸς τὰ ἐρείπια τῆς πάλαι ποτὲ δημηρικῆς πόλεως Ἰθάμης, ὑλήρθε πολιτεία ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων γνωστῆ. Μνεία ταύτης γίνεται ἐν χρυσοβούλλῳ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου [ἠφ 1289] καθορίζοντι τὴν τοποθεσίαν τῆς μονῆς Λυκουσάδας «πλησίον που διακειμένης τοῦ ἄστεος, ὃ Φανάριον ὀνομάζεται», ὡς ἐπίσης καὶ ἐν γράμματι τοῦ χωροδεσπότη τῆς Θεσσαλίας Μιχαὴλ Γαβριηλοπούλου, ἀπολυθέντι [ἠφ 1342] πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Φαναρίου καὶ δι' οὗ ἀπαλλάσσονται μὲν αὐτοὶ ἀπὸ τῶν φόρων, κατοχυροῦνται δὲ καὶ τὰ κτητορικά αὐτῶν δικαιώματα ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω μονῆς Λυκουσάδας (37).

Πρὸς τὴν τοιαύτην πολιτικὴν οὕτως εἰπεῖν ἐμφάνισιν τοῦ Φαναρίου συμπίπτει καθ' ἡμᾶς καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτοῦ πρόβλησις. Χωρὶς νὰ

(37) Σχετικῶς περὶ Φανάριον ὄρα : Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας Σ. Βουτυρά. ΚΠολίς 1890, τόμ. 9 σ. 96. — Λεξικὸν ἐγκυκλοπαιδικόν. Ἀθήναι 1896, τόμ. 6 σ. 702. — Ἡ ἰ. μονὴ Λυκουσάδας ὑπὸ Θεσσαλ. Ἰεζεκιὴλ ἐν Θεολογίᾳ Ζ' σ. 163 — 4. Miklosich et Müller Acta Diplomat. Βιέννη 1887, τόμ. Ε', σ. 260. — Ν. Ἑλληνομνήμων τόμ. Δ', σ. 15. ΣΤ' 242. — Ἡ Φεουδαλικὴ Θεσσαλία ὑπὸ Δ. Ἀδαμαντίου ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐργακλ. ΙΒ' σ. 600 ὄρα καὶ ἐν σελ. 594 598. — L. Heuzey et H. Dautmet, Mission Archéologique de Macédoine. Paris 1876 σ. 442.

επαναλάβωμεν ὅτι ἀλλαχού ἐλέχθη σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, σημειοῦμεν ἄλλως ἐνταῦθα ὅτι τὸ Φαναρίον ἤδη κατὰ τὸν 17' αἰῶνα ἀπέτελε συγκεκροτημένην κοινότητα πλήρη θρησκευτικῆς ζωῆς, ξηρατωμένην δὲ ἐκκλησιαστικῶς, καθ' ἡμᾶς, ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπισκοπῆς Τρίκκης, ἕως οὐ ἀργότερον προὔθιλλεν ὡς ἰδιαιτέρα ἀρχιερατικὴ περιφέρεια συγκαταριθμηθεῖσα μεταξὺ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Λαρίσης. Πότε βεβαίως καὶ διὰ τίνας ἐλακτικῶς λόγους προήχθη τὸ Φανάριον εἰς *ἐπισκοπήν*, ἀγνοοῦμεν. Οὐδεμία τῶν κατὰ τὸν 17' καὶ 18' αἰῶνα *ἀναγραφῶν* μνημονεῖ τοῦ Φαναρίου ὡς ἐπισκοπῆς, οὔτε δὲ καὶ ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος ἀναφέρει αὐτὴν ἐν τῷ γνωστῷ αὐτοῦ γράμματι τῷ καθορίζοντι τὰς ἐπισκοπὰς τοῦ Λαρίσης [1371]. Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται ἐπίσκοπος *Φαναρίου* [Λαμιάδος] τῷ 1382 (38). Ἄρα μόνον περὶ τὰ τέλη τοῦ 18' αἰῶνος ὑπῆρχεν ἐπισκοπὴ τοιαύτη τῆς Λαρίσης, μνεία δὲ ταύτης γίνεται καὶ μετέπειτα ἐν *ἀναγραφαῖς* τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Π. ΚΠόλεως. Οὕτως ἢ μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς ΚΠόλεως *τάξις* τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου, ἢ διαπιστοῦσα τὴν ἐκκρατοῦσαν ἡδη κατὰ τὸν 18' αἰῶνα σειρὰν αἰτῶν, ἀναφέρει καὶ τὸ Φανάριον καὶ δὴ παραδόξως ὑπὸ διπλῆν ἰδιότητα : *ἀρχιεπισκοπικὴν*, ἀριθμοῦμενον 8ον μεταξὺ τῶν ὀκτῶ ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ Θρόνου ΚΠόλεως, καὶ *ἐπισκοπικὴν*, ἀριθμοῦμενον μεταξὺ τῶν δέκα ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Λαρίσης (39). Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ ἐν τῷ «*κατάλογῳ*» τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Π. ΚΠόλεως κατὰ τὸν 17' αἰῶνα», ἐνθα τὸ Φ. ἀναγράφεται ὁμοίως 8ον μεταξὺ τῶν 8 ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ Θρόνου ΚΠόλεως καὶ συγχρόνως 3ον μεταξὺ τῶν 10 ἐπισκοπῶν τοῦ Λαρίσης (40).

Πῶς ἐξηγητέον τὸ τοιοῦτο ; Προκαταβολικῶς σημειοῦμεν ὅτι καθ' ἡμᾶς ἀποκλείεται ἡ γνώμη τοῦ σεβ. Θεσσαλιώτιδος, καθ' ἣν ἐν ταῖς *ἀναγραφαῖς* ταῖς ἀναφερούσαις δύο Φανάρια, τὸ μὲν ὡς ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Θρόνου, τὸ δὲ ὡς ἐπισκοπὴν τῆς Λαρίσης, πρόκειται μᾶλλον περὶ ἀρχιεπισκοπῆς Φαναρίου *τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ*, δεδομένου ὅτι «ἀναφέρεται ὡς ἐξουσία τὸ ἐν Μεσσηνίᾳ Πελοποννησιακὸν Φανάριον, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι εἶχεν ἐπισμητότητα ἐκκλησιαστικὴν». Ἀποκλείεται δέ, διότι οὐδὲμίαν

(38) L. Heuzey et H. Daumet, Mission archéologique de Macédoine. Paris. 1876. σ. 468.—*Θεολογία Ζ'* [1929] σ. 244. Η' [1930] σ. 80.170.

(39) H. Gelzer, ungedruckte κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 628. 635.—*Ἀρχιμ. Χρ. Παπαδοπούλου* αἱ ἐπαρχίαι κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 24.—*Ὅρα καὶ Ν. Ἑλληνογνήμωτα* τόμ. Γ' [1906] σ. 117.

(40) *Ὁρθοδοξία Γ'* [1928] σ. 235—6. 'Ο κατάλογος οὗτος συνετάχθη μὲν ἴσως τῷ 1645, διαπιστοὶ ὅμως κατὰστασιν πραγμάτων ὑπάρχουσαν ἐνωρίτερον, πιθανὸν ἀκόμη καὶ πρὸ τοῦ 17' αἰῶνος.

συνητήσαμεν τὸν τίτλον : «*ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Πελοποννησιακοῦ Φαναρίου*», οὔτε ἱεράρχας αὐτοῦ, καθ' ἣν μάλιστα σιγίμην οἱ ἀναγράφοντες καὶ «ἀρχιεπισκοπὴν Φαναρίου» ὡς ἄνω δύο κατάλογοι καλῶνται χρονικὸν διάστημα δύο περίου αἰῶνων· ἐὰν δὲ παρήσαν δύο ἐπίσκοποι [ὄχι ὅμως : εἰς *ἀρχιεπίσκοπος* καὶ εἰς *ἐπίσκοπος*, ὡς θὰ ἔπρεπε] Φαναρίου ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ 1565, τοῦτο παρουσιάζει μὲν δυσκολίαν τινά, λυταὶ ὅμως αὐτῇ ἱκανοποιητικῶς, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ ἡ πληροφορία περὶ «ἐξουσίας Φαναρίου» ἐν Πελοποννήσῳ σημαίνει βεβαίως ὑπαρξίν ἐκεῖ ὁμωνύμου ἐκκλ./κῆς περιφερείας, ἀλλὰ καὶ δὲν προϋποθέτει ἀπολύτως καὶ ἀπαραιτήτως καὶ σύγχρονον ἀρχιεπισκοπικὴν αὐτῆς ἀξίαν καὶ ἰδιότητα (41). Ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσωμεν ἐξηγήσιν τινὰ τοῦ πράγματος· θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ δεχθῶμεν ἢν ἐδώκαμεν καὶ ἀλλαχοῦ τρίτην τοιαύτην προκειμένου περὶ Φερσάλων, σημειοῦντες δηλ. ὅτι δὲν ἀποκλείεται ἡ συγκρότησις δύο ἀρχιερατικῶν περιφερειῶν μιᾶς μὲν *ἀρχιεπισκοπικῆς* ἐχούσης ἔδραν τὸ Φανάριον καὶ ἑτέρας *ἐπισκοπικῆς* ἐχούσης ἔδραν ἄλλην, π. χ. τὴν *Καππούαν* καὶ μετὰ ὑπολειμμάτων τινῶν τῆς περιφερείας Φαναρίου (42)· οὐχ ἦτιον δυσκολευόμεθα νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἐξηγήσιν ταύτην. Ὑπάρχουσιν ἀντίγραφα τῆς πρώτης ὡς ἄνω *ἀναγραφῆς*, τῆς μετὰ τὴν ἄλυσιν, ἀναφέροντα μόνον ἐπὶ ἀρχιεπισκοπᾶς τοῦ Θρόνου καὶ ἀποσιωπῶντα τὴν φερομένην ὡς ὀγδόην, τὸ Φανάριον, ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθμ. 80 κώδικι τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς, (γραφέντι τῷ 1657), ἀναγράφονται μὲν ὀκτῶ ἀρχιεπισκοπαὶ τοῦ Θρόνου, ἄνευ ὅμως τῆς τοῦ Φαναρίου, εἰς τὴν θεσιν τῆς ὁποίας σημειοῦται ἡ τῶν *Ἐβῶν*, ἀναφέρονται δὲ συγχρόνως ὀνομαστικῶς αἱ δέκα ἐπισκοπαὶ τοῦ Λαρίσης καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡ τοῦ Φαναρίου (43). Κατόπιν ταῦτον τεῖνον μᾶλλον νὰ παραδεχθῶμεν τὸ ἔγκυρον τῶν καταλόγων ἐκείνων, τῶν ἀναγραφόντων τὸ Φανάριον μόνον ὡς ἐπισκοπὴν τοῦ Λαρίσης,—τόσφ δὲ μᾶλλον ὅσφ καὶ ὁ καταρτιζόμενος καὶ ὁσημέραι συμπληρούμενος κατάλογος τῶν ἱεραρχῶν τοῦ Φαναρίου μέχρι τέλους μὲν τοῦ

(41) *Θεολογία Ζ'* 250—252. Η' 176.—*Ὅρα καὶ σημ.*

(42) *Ὅρα σημ. 18.*—Ὑπάρχει σήμερον κοινότης Καππά, μίαν ὄραν ἀπέχουσα τοῦ Φαναρίου. [*Θεολογία Ζ'* 40.—*Ἐλευθεροῦδάκη* Λεξικὸν Ἑγκυκλοπ. τόμ. 7ος σ. 255.—Λεξικὸν Ἑγκυκλοπ. Ἀθῆναι. 1894, τόμ. Δ' σελ. 515]. Ὁ τίτλος *Καππούας* ἢ *Καππούας καὶ Φαναρίου* ἐξακολουθεῖ ἄν ἐν χρήσει μέχρι τῆς τελευταίας δεκαετηρίδος τοῦ 18' αἰῶνος· ὄρα σημ. 66.

(43) *Ἀρχ. Χρυσ. Παπαδοπούλου*, αἱ ἐπαρχίαι κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 24.—*Ὁρθοδοξία Γ'* 232 καὶ σημ.—Ὁ κατάλογος ὠρισμένος δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς τοῦ κώδικος [1657], ἐφ' ὅσον ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Φαναρίου ὑπῆρχεν ἴσως ὀλίγον ἐνωρίτερον τοῦ 1600· ὄρα σημ. 45.

ιστ' αιώνας παρουσιάζει αὐτοὺς ὡς ἐπισκόπους τῆς μητροπόλεως Λαρίσης, ἐφεξῆς δὲ ὡς ἀρχιεπισκόπους τοῦ Π. ΚΠόλεως—καὶ συνεπῶς νὰ τονώσωμεν ὅτι μόνον τὸ Θεσσαλικὸν Φαναρίον ὑπῆρξεν ἀρχιερατικῆ περιφέρειαι, **ἐπισκοπῆ** κατ' ἀρχαίαν τῆς Λαρίσης προαχθεῖσα ἀργότερον εἰς **ἀρχιεπισκοπὴν** τοῦ Θρόνου ΚΠόλεως.

Πότε ἀκριβῶς ἐγένετο ἡ προαγωγή αὕτη; Τιμόθεος ὁ Β' διὰ συνοδικῆς αὐτοῦ πράξεως [Ιουνίου 1617] προδιτάζων τὴν ἐπισκοπὴν Ζητουρίου καὶ Πτελεοῦ εἰς τὰς ἐπισκοπίας, ἀνέφερε τὸ παράδειγμα τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀειμνήστων πατριαρχῶν, οἵτινες «ἀξιώσει τοῦ κατὰ τόπον χριστεπωνύμου πληρώματος» ἄλλας τε ἐπισκοπὰς «καὶ τὴν Ἐλασσῶνα καὶ τὸ **Φανάριον** ἐπισκοπὰς ὑπαρχούσας τοῦ Λαρίσης, εἰς ἀρχιεπισκοπὰς ἀνήγαγον καὶ ἡξίωσαν» (44). Εἰκάζομεν λοιπὸν ὅτι ἀξιώσει τοῦ κατὰ Φανάριον χριστεπωνύμου πληρώματος, προσαγαγόντος ἀναντιρρήτως λόγους ἰσχυροῦς, ἡ Ἐκκλησία ΚΠόλεως ἐκτιμήσασα αὐτοὺς προσέει εἰς προαγωγὴν τῆς **ἐπισκοπῆς** Φαναρίου εἰς **ἀρχιεπισκοπὴν**. Ἀγνοοῦμεν μόνον ἐπὶ τίνος Πατριαρχοῦ ἐγένετο ἡ πράξις αὕτη. Ἴσως ἐπὶ Ἰερεμίου Β' [τὸ γ' 1586—1595], πάντως δὲ μεταξὺ τῶν ἐτῶν: 1588 [ἴτε ὁ **Λαυρέντιος** ἐμφανίζεται ὡς ἐπίσκοπος] καὶ 1596 [ἴτε ὁ **Σεραφεῖμ** ὑπογράφεται ὡς ἀρχιεπίσκοπος]. Ἐνομάσθη δὲ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη «**Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου**», τίτλος τὸν ὁποῖον ἔφερον ἡ ἀρχιερατικὴ αὕτη περιφέρεια καὶ ὡς ἐπισκοπὴ τῷ 1588 ἐπὶ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς Λαυρεντίου φημιζομένου «ἐπισκόπου τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου» (45). Τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης μνεῖται καὶ τὸ «**Τακτικόν**... τὸ περιέχον συγχρόνως καὶ κατάλογον ἀρχιερέων ἀμασάντων μεταξὺ τοῦ ιγ' καὶ ιη' αἰῶνος», ὡς καὶ τὸ **Συνταγματικόν** τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου ΚΠόλεως 8ην καὶ τὴν τοῦ «Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου», ἀμφότεροι δὲ οἱ κατάλογοι οὗτοι σημειοῦσι τοὺς ἀρχ/πους Φ. καὶ Ν. ὡς ἔχοντας τὸν τίτλον τοῦ «θεοφιλεστάτου» καὶ οὐχὶ τοῦ «ἱερωτάτου» (46).

(44) **A. Π. Κεραμέως**. Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ. σταχυολογίας τόμ. Δ' [1897] σ. 89. — **N. Α. Βέη**, Συμβολὴ εἰς τὴν ἐκκλησιᾶν ἱστορίαν Φαναρίου τῆς Θεσσαλίας ἐν: Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς. Πετροῦπόλις, 1914, τόμ. Κ' σ. 59—60.

(45) Ὅρα σημ. 66 καὶ 67. — **N. Βέη**. Συμβολὴ γλ.π. ὡς ἀνωτέρω Βυζ. Χρον. τόμ. Κ' σ. 60. — Τὸ **Νεοχώριον**, χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρδίσης, ἀπέχει δίωρον τῆς ἰ. μονῆς Κορώνης. Ἐν αὐτῷ σῴζεται ἡρετικωμένος ὁ οἶκος τοῦ ἀγίου Σεραφεῖμ. [Θεολογία, Ζ' 40. 246.—Λεξικὸν Ἐγκυκλοπ. Ἀθῆναι, 1894, τόμ. Ε' σ. 520.

(46) **A. Π. Κεραμέως** «τακτικὸν γλ.π. . . .» ἐν Δελτίῳ τῆς ἱστορ. καὶ ἔθν. ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Γ', σ. 468. — Συνταγματικόν Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων. Βενετία 1778 σ. 74.

Ἐν τῇ ἀρχιερατικῇ περιφερείᾳ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου παρατηροῦμεν πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν περὶ τὸν μοναστικὸν βίον. Μαρτυρεῖται τοῦτο ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἐν αὐτῇ ἱκανῶν τὸν ἀριθμὸν μοναστηρίων (47), ἐν οἷς καὶ σταυροπηγιακῶν, ἐπ' ὀνόματι τινῶν τῶν ὁποίων σώζονται πατριαρχικὰ σιγίλλια, ἔχοντα ἐν περιλήψει ὡς ἑξῆς:

1] **Σιγίλλιον** Διονυσίου Δ' [τὸ β' 1676—1679]: ἵνα τὸ ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀνανίου ἐκ βάθρων ἀνεγεροθέν, κατὰ τὸ χωρίον Κοιμουριανὰ τῆς ἐπαρχίας Φ. καὶ Ν., ἐπ' ὀνόματι τῆς **Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου**, εἴνε καὶ λέγηται σταυροπηγιακόν, ὑποκειμενον τῷ Π/χείφ ΚΠόλεως—ἐν ἔτει ἀρχοῦ, μηνὶ μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνος ιε' (48).

2] **Σιγίλλιον** [τίνος;] ἐπικυρωτικόν, ὅτι τὸ πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν μονῆριον τῆς **Ἁγίας Τριάδος** κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βουνεσί, τῆς ἐπαρχίας Φ. καὶ Ν. εἴνε καὶ ἐφεξῆς σταυροπηγιακόν. — [ἀρχαιολόγητον] (49).

3] **Σιγίλλιον** Κυπριανοῦ [τὸ α' 1708—9] ἐπιθεβαιωτικόν τῆς γενομένης ἤδη ἐπὶ Πατριαρχοῦ Παρθενίου ἐνώσεως καὶ ὑποταγῆς τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ **ἀγίου Γεωργίου** μονηρίου [κατὰ τὴν τοποθεσίαν Στενοῦ, πλησίον τῆς Βούνιστας, ὑποκειμένης τῇ ἀρχ/πῇ Φ. καὶ Ν.] πρὸς τὸ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Λαρίσης εὐρισκόμενον μοναστήριον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ.—ἐν ἔτει ἀρχῆς, μηνὶ ἀπριλίῳ, ἰνδικτ. α' (50).

4] **Σιγίλλιον** Παΐσιου Β' [τὸ β' 1740—43] κηρῦττον σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν τῷ χωρίῳ Μπλάτενα τῆς ἀρχ/πῆς Φ. καὶ Ν. μονὴν τῆς **ἁγίας Τριάδος**, πρὸ χρόνων ἀφανισθεῖσαν καὶ τότε ἀνοικοδομηθεῖσαν.—ἐν ἔτει ἀρχῆς, μηνὶ ἰανουαρίῳ, ἰνδικτ. στ' (51).

5] **Σιγίλλιον** Νεοφύτου Ζ' [τὸ α' 1789—1794] κυροῦν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τοῦ ἐν τῇ ἀρχ/πῇ Φ. καὶ Ν. πατριαρχικοῦ καὶ σταυρο-

(47) Ὅρα μελέτην τοῦ σεβ. Θεσσαλιώτιδος καὶ Φερασάλων Ἱεζεκιὴλ περὶ τῶν μονῶν τῆς Πίνδου ἐν **Θεολογία**, ΣΤ' σ. 233—244 καὶ Ζ' σ. 24—48.

(48) Κώδ. Κριτίου Α' [ἐν Π. Ἀρχαιοφ.] σ. 624, ἔνθα ὁμοῦς τὸ σιγίλλιον εὐρηται ἀχρονολόγητον.—**Ἑλληνικά**, ἱστορ. περιοδικὸν τόμ. Β', Ἀθῆναι, σ. 388. — **M. Γεδεῶν** Πατριαρχ. Πίνακες σ. 600.—Ἴσως ἡ παρὰ **Μπουκοβίσταν** μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν **Θεολογία** ΣΤ' 141.

(49) Κώδ. Κριτίου Β' [ἐν Π. Ἀρχ.] σ. 286.—**Θεολογία** Ζ' 44.

(50) Κώδ. Κριτίου Α' σ. 245.—**M. Γεδεῶν** Π. Πίνακες σ. 618.

(51) Κώδ. Πατρ. Ἀρχαιοφ. Ε' σ. 19.—**M. Γεδεῶν** ἔνθα ἀνωτ. σ. 637.—Ἴσως γραπτέον **Σκλάταινα** ἀντὶ **Μπλάτενα**, ὅτε ὄρα **Θεολογίαν** ΣΤ' 136—8.

πηγιακού μοναστηρίου τῆς *ὑπεραγίας Λεοποίνης ἡμῶν Θεοτόκου* τῆς «Κορώνης» καὶ «Κρυεῶς πηγῆς», ἀπαγορευομένης τῆς εἰς αὐτὸ εἰσοδου τῶν γυναικῶν.—ἐν ἔτει αμϛ, (1790) μηνί δεκεμβρίῳ, Ἰνδικτ. θ' (52).

6] *Σιγίλλιον* Κυρίλλου ΣΤ' [1813—18] ἀνανεοῦν τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φ. καὶ Ν, κατὰ τὸ χωρίον Βλιάνιον, μονῆς τοῦ *Γεωσίου τῆς Θεοτόκου*, κτητορικῆς τῶν προγόνων τοῦ ἐν ΚΠόλει ἀκμάσαντος Σπαθαρίου Ἀλεξάνδρου Ζουλουτζάρογλου.—ἐν ἔτει αωιδ' (53)

Ἀναγραφὴ πλήθους τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φ. καὶ Ν. κατὰ τὰ τέλη τοῦ ιη' καὶ ἀρχῆς ιθ' αἰῶνος σταυροπηγιακῶν μονῶν ὑπάρχει ἐν «καταλόγῳ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ θρόνου ἐν αἰς ὑπάρχουσιν σταυροπηγιακαὶ μοναὶ καὶ τίνες αὐταί, σὺν τοῖς ἐτησίοις αὐτῶν ὀφειλήμασι μέχρι τοῦ 1803» (54). Ἐν αὐτῇ ἀναφέρονται ἕξ ἐν ὄλῳ μοναὶ, ὡς ἑξῆς :

- α] τῆς *ἀγίας Τριάδος* εἰς Σλάτανον : τοῦ 1799. 1800. 1801. 1802
πρὸς 150 ἄσπρα'
β] τῶν *Γενεθλίων Παναγίας* Κορώνης : τοῦ 1800. 1801. 1802
πρὸς 300.
γ] τῶν *Γενεθλίων Παναγίας* Βλασίου ἐν βοιωτῷ Κάραβα :
τοῦ 1800. 1801. 1802
πρὸς 100.
δ] τῆς *ἀγίας Τριάδος* ἐν Βουνέσι : τοῦ 1800. 1801. 1802
πρὸς 90.
ε] τῆς *Φανερωμένης* πλησίον χωρίου Πετρίλου : τοῦ 1800. 1801. 1802
πρὸς 50.
στ] τῆς *Κοιμήσεως* Καριμανίας : τοῦ 1800. 1801. 1802
πρὸς 50.

Ὁ κατάλογος τῶν ἱεραρχῶν τῆς ἀρχ/ικῆς περιφέρειας Φαναρίου [ἐπὶ τὸ συντομώτερον, διότι ἀπαντᾷ, ὡς γνωστόν, καὶ : Καππούας καὶ Φανα-

(52) Κώδ. Π. Ἀρχ. Η', σ. 119—120.—Ὑπόχει αὐτοῖ ἐν σελ. 121, ταυτόχρονον γράμμα Πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν πρὸς τὸν ἀρχ/πον Φ. καὶ Ν. καὶ τὸν ἐπίσκοπον Λιτζᾶς, ἐξαγγελτικὸν τῆς ἐννοίας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Σιγίλλιον μετ' ἀπειλῆς ἅμα ἀφορισμοῦ τῶν εἰς τὴν μονὴν εἰσερχομένων γυναικῶν.—*Θεολογία Ζ'* 38. Ἐν τῇ ἰ. ταύτῃ μονῇ ἐμόνασε καὶ ὁ εἶτα ἀρχ/πος Φ. καὶ Ν. Σεραφεῖμ ὁ νέος ἱερομάρτυς.

(53) Κώδ. Π. Ἀρχιεοφ. ΙΒ' σ. 239—40.—*Θεολογία ΣΤ'* 24'—2.

(54) Κώδ. Π. Ἀρχιεοφ. ΙΒ' σ. 44. Ἐκ τῶν ἕξ τούτων μονῶν αἱ μὲν πέντε [α' β' γ' δ' καὶ στ'] ἀντιλογοῦσι κατὰ σειρᾶν πρὸς τὰς ὑπὸ σημειώσεις : 51. 52. 53. 49 καὶ 48 ἀναγραφόμενας, περὶ δὲ τῆς ε' [τῆς *Φανερωμένης*] ὄρα *Θεολογίαν Ζ'* 28 ἢ 45.

ρίου, ὡς ἀργότερον : *Φαναρίου* καὶ *Νεοχωρίου*] εἶνε σχετικῶς πλουσιώτερος πρὸς τὸν τῆς περιφέρειας Φερσάλων. Τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ἰδιαίτεραν ἐρευναν τοῦ σεβ. Θεσσαλ. συμπληρωθεῖσαν ἐν τισι καὶ ὑπὸ τοῦ σεβ. Παραμυθίας. Τὸν καταλόγον τούτων ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τινων προσουφαιρέσεων.

Α') ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ.—Ἀντὶ 13 ἀρχ/ικῶν ὀνομάτων προετιμήσαμεν 12, διαγράφαντες τὸ ὄνομα *Γαβριήλ*, διὰ τοὺς ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει λόγους εἶνε δὲ ταῦτα :

1] *Δαμιανός*, ἐπίσκοπος Φαναρίου [1382]. Γνωρίζομεν αὐτὸν ἐκ μιᾶς ἀπλῆς πληροφορίας ἐν τῷ συγγράμματι τῶν : Heuzey et Daumet (55).

2] *Ἰωάσαφ Δ'*, τιμηθεὶς κατ' ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Μ. Λαρίσης Διονυσίου εἰς τὴν ἡγουμενείαν τοῦ Μετεώρου καὶ ὕστερον χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Φαναρίου [μετὰ τὸ 1426] (56).

3] *Παῦλος*, χειροτονηθεὶς τῇ 16 Ν/βρίου, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, τοῦ 1454 ἐπίσκοπος Καππούας (57).

4] *Ἰγνάτιος*, ἐπίσκοπος Καππούας καὶ Φαναρίου [1530], ἀδελφὸς τοῦ ἁγίου Βησσαρίανος, Μ. Λαρίσης [† 1541] (58).

5] *Κρίμπαβος*, μεταθεθεὶς ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Γαρδικίου εἰς τὴν τοῦ Φαναρίου τῷ 1542 (59).

6] *Μᾶρκος*, ἀναφερόμενος ὡς ἐπίσκοπος Καππούας. [Ἀναμφιβόλου χρονολογίας] (60).

7] *Ἰερόθεος*, χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Καππούας καὶ Φαναρίου τῇ 8 Ν/βρίου 1547 (61).

(55) L. Heuzey et H. Daumet, Mission arch. de Macédoine. Paris 1876 σ. 468.—*Θεολογία Ζ'* 244. Η' 80. 170.

(56) Heuzey ἐνθα ἀνωτ. σ. 442—44. 468.—*Θεολογία Ζ'* 245. Η' 80. 171.—Περὶ τοῦ ἑτέρου *Ἰωάσαφ*, τοῦ δῆθεν ἀρχιερατεύσαντος κατόπιν βασιλέως Ἰωάννου Οὐρεσι, συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν γνώμην τῶν ἀδελφῶν Θεσσαλ. καὶ Παραμυθίας.—Ἐκτὸς ὁμοῦ ἄλλων, περὶ αὐτοῦ ὡς γενομένου ἐπισκόπου Φαναρίου καὶ ἀποθανόντος τῷ 1460, ὅρα καὶ γνώμην Α. Ἀδαμαντίου ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. ΙΒ' 601.

(57) Ν. Βέη ὡς ἀνωτ. Βυζ. Χρον. Κ' σ. 61.—*Θεολογία Ζ'* 245. Η' 81.—Ὁ τίτλος *Καππούας καὶ Φαναρίου* χάριν συντομίας ἀναφέρεται ἀπλῶς : *Καππούας*, ὅπως ἀπλῶς καὶ : *Φαναριον*.

(58) Ν. Βέη ὡς ἀνωτέρω Βυζ. Χρον. Κ' σ. 58.—Ν. Ἐλληνογνήμων Ε' [1908] σ. 290. 291. 293.—Heuzey ὡς ἀνωτ. σ. 450. 468.—*Θεολογία Ζ'* 245. Η' 81.

(59) *Θεολογία Ζ'* 245. Η' 81.

(60) Ν. Βέη ὡς ἀνωτέρω Βυζ. Χρον. Κ' σ. 61.—*Θεολογία Ζ'* 245. Η' 81.

(61) Ν. Βέη ὡς ἀνωτέρω Βυζ. Χρον. Κ' σ. 61. *Θεολογία Ζ'* 245. Η' 81.

8] **Μαργάριος**, επίσκοπος Φαναρίου [1558] (62).

9] **Γρηγόριος Δ'**, μετασχών της καθαιρέσεως τὸν Πατριάρχην ΚΠόλεως Ἰωάννα Β' Συνόδου [κατὰ Ἰανουάριον 1565]. Ὑπογράφεται: «ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Φαναρίου Γρηγόριος ὑπέγραψα». Πάντως εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἀναφερόμενον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 599 κώδικι τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν «*θεομιμῆστον ἐπίσκοπον Γρηγόριον Καλπούας καὶ Φαναρίων 1571*» (63).

10] **Μητροφάνης** [1572] (64).

(62) *N. Βέη* ὡς ἄνωτ. Βυζ. Χρον. Κ' σ. 59.—*Heuzeu* ὡς ἄνωτ. σ. 450. 468.—*N. Γιαννοπούλου* περὶ τῶν ἐπισκόπων Φαναρίου ἐν Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδι Φιλοσ. Σουλ. Παρισίου ἔτος 10^{ον} περιόδου β', Ἀθῆναι 1914 σ. 290.—*Θεολογία Ζ'* 245. Η' 81. 171.

(63) *N. Βέη* ὡς ἄνωτέρω Βυζ. Χρον. Κ' 58. 59.—*N. Γιαννοπούλου* ἐνθά ἄνωτ. σ. 290.—*Crusii, Turcograeciae. Basileae* 1584. σ. 174.—*I. Σακελλίωτος*, κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἑθν. Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι, 1892 σ. 114.—*Le Quien. Oriens Christ. A'*. σ. 1121.—*Θεολογία Ζ'* 245. Η' 81.—Πρβλ. *M. Γεδεών* Πατρ. Πίνakes σ. 511.

Σημειώσεις.—Τὴν καθάρειαν Ἰωάννα Β' φέρεται προσυπογράφων καὶ «ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Φαναρίου Γαβριὴλ ἔχω καὶ τὴν γνώμην τοῦ Θαναμακοῦ». [*Turcograeciae* σ. 175]. Ὁ σεβ. Θεσσαλ. θεωρεῖ τὸν Γαβριὴλ ἐπίσκοπον τοῦ Θεσσαλικοῦ Φαναρίου, τὸν δὲ Γρηγόριον ἐπίσκοπον τοῦ Μεσσηνιακοῦ τοιοῦτου. [*Θεολογία Ζ'* 245—46. 250—1]. ὁ δὲ σεβ. Παφια. ἀναφέρει μὲν τὸν Γαβριὴλ μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων Φαναρίου, σημειοὶ ὅμως συγχρόνως: «πιθανὸν ὁ Γαβριὴλ παρέλκει» [αὐτοῦ Η' 81]. Συμμεριζόμεθα, ἀνευ μάλιστα ἐπιφυλάξεως, τὴν γνώμην ταύτην. Ἀρχιεπισκοπὴ Φαναρίου ἐν Πελοποννήσῳ, καθ' ἡμᾶς, δὲν ὑπῆρχεν, ὡς καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἐδηλώσαμεν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ χρῆσις τοῦ αὐτοῦ τύπου ἐν τῇ ὑπογραφῇ [ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Φαναρίου Γρηγόριος—ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Φαναρίου Γαβριὴλ, ἵνα παραλείψωμεν τὸ σημεῖον ὅτι ὁ Γρηγόριος δὲν καλεῖται ἐαυτὸν ἀρχιεπίσκοπον] ἀποδεικνύει ἀνεκτὰ ὅτι πρόκειται περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ὁ Γαβριὴλ δηλ. εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ Γρηγορίῳ, τῆς παραλλαγῆς τοῦ ὀνόματος ὀφειλομένης—συμφωνῶς καὶ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ *N. Βέη* [Βυζ. Χρονικά Κ' σ. 59]—εἴτε εἰς κακὴν γραφὴν εἴτε εἰς κακὴν ἀνάγνωσιν τοῦ σχετικοῦ μέρους τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου. Συνελθὼς εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος Φαναρίου [ὁ Γρηγόριος] ὑπογράφας προηγουμένως ἀπὸ μέρους ἐαυτοῦ, ὑπέγραψε κατωτέρω ἀπὸ μέρους καὶ τοῦ ἐπισκόπου Θαναμακοῦ, ὅστις πιθανὸν νὰ ὀνομάζετο Γαβριὴλ, ἐν τωαῦτῃ δὲ περιπτώσει καὶ ἡ ὀρθὴ διατύπωσις τῆς ὑπογραφῆς ἴσως θὰ εἶχε ἐν τῷ πρωτότυπῳ οὕτω: ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Φαναρίου [Γρηγόριος] ἔχω [τὸ καὶ παρέλκει] τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Θαναμακοῦ [Γαβριὴλ].—Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω δὲν ἵσταται ἡ γνώμη τοῦ *Le Quien* [Α' σ. 1121] ὅτι ὁ Γαβριὴλ διεδέχθη τὸν Γρηγόριον, διότι πῶς συνυπογράφοισιν ἀμφότεροι ὡς ἐν ἐνεργείᾳ ἐπίσκοποι μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ἐκτός ἐάν ὁ Γαβριὴλ ἤθελε θεωρηθῆ πρῶην Φαναρίου, πρᾶγμα ὅμως ὅπερ δὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν.

(64) *Θεολογία Η'* 81. 175.

11] **Γρηγόριος Β'**, χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Καλπούας καὶ Φαναρίου, κατὰ Ἰούνιον 1584, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 652 κώδικι τῶν χειρογράφων τῆς Ἑθν. Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν (65).

12] **Λαυρέντιος**, ἀναφερόμενος ὡς ἐπίσκοπος «Καποῦ καὶ Φαναρίου», τελέσας πιθανῶς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἱ. ναοῦ τῆς μονῆς «Κορώνης» τῷ 1587 καὶ πάντως ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν «ταπεινὸν ἐπίσκοπον τῆς ἀγιοτάτης ἐπισκοπῆς Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Λαυρέντιον», τὸν καθαιγιάσαντα τὸ ἱ. ἀντιμύσιον τῆς ἱ. μονῆς «Κόστης» κατὰ τὸ ἔτος 1588. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ Λαυρεντίου τούτου ἤρξατο ὁ τίτλος: «Φαναρίων καὶ Νεοχωρίων» (66).

Β') ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΙ.—Διὰ τῆς διαγραφῆς ἐπὶ ἱεραρχῶν [Ἀνανίου 1635—Ἐὐθυμίου 1675—Λαυρεντίου 1698—Κλήμεντος 1768—Νεοφύτου 1798—Βενιαμίν 1800—Λιονυσίου 1807] καὶ ἀντικαταστάσεως αὐτῶν δι' ἐπὶ τὰ ἄλλα ἱεραρχῶν [Καλλίστου, Λαβίδ, Ἰωσήφ, Ἀνθίμου, Θεοκλήτου, Νεοφύτου 1766—72 καὶ Γρηγορίου] κατηγορίαμεν κατάλογον περιλαμβάνοντα 25 ὀνόματα ἀρχ/πων, τὰ ἐξῆς:

13] **Σεραφεῖμ**, ἡγούμενος κατ' ἀρχὰς τῆς ἱ. μονῆς τῆς ἐπιλεγομένης τῆς «Κορώνης» καὶ «Κρυερᾶς πηγῆς», ἐξελέγη ἔπειτα «Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου» εἴτε ὡς ἐπίσκοπος καὶ κατόπιν προαχθεὶς εἰς ἀρχ/πον, εἴτε κατ' εὐθείαν ἀρχ/πος, μετὰ προηγουμένην ἀνάδειξιν τῆς ἐπισκοπῆς Φ. καὶ Ν. εἰς ἀρχ/πὴν. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐν σιγγιλιώδει γράμματι Γαβριὴλ Α' [1596], ἀναφερομένῳ εἰς τὸ ἐν Λέσβῳ μονύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παρασιγίου καὶ ἐκδοθέντι κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1596, ὑπογράφεται καὶ «ὁ ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Σεραφεῖμ». Κατὰ τὴν γνωστὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐπανάστασιν τῶν μερῶν ἐκείνων ὁ ἀρχ/πος Σεραφεῖμ, προστατεύων τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, εὗρεν μαρτυρικὸν

(65) *N. Βέη* ὡς ἄνωτ. Βυζ. Χρον. Κ' σ. 58.—*I. Σακελλίωτος* κατάλογος κτλ. ὡς ἄνωτ. σ. 121. *Θεολογία Ζ'* 246 Η' 81.—*N. Γιαννοπούλου* ἐνθά ἄνωτ. σ. 290.

(66) *Θεολογία Ζ'* 246. Η' 81.—Αἱ μοναὶ τῆς Πίνδου ὑπὸ Θεσσαλ. καὶ Φιφερσάλων Ἰεζεκιὴλ ἐν *Θεολογία ΣΤ'* 140. Ζ' 40.—Τὸ ἔτος τῆς καθαιρέσεως τοῦ ἱ. ἀντιμυσίου ὑπὸ τοῦ Λαυρεντίου ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ σεβ. Θεσσαλ. Ζστ. ὑποτίθεται ὅμως ὅτι ἔχει ἄλλως. Διότι τὸ τ' ὡς μονὰς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 6, ἐνῷ ὡς δεκάς, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ὡς ἑκατοντάς, δὲν σημαίνει τίποτε. Πρέπει λοιπὸν τὸ πρῶτον τ' νὰ ἦτο 4 [=90] ὁπότε θὰ ἔχομεν Ζ4τ=7096—5508=1588. Κατόπιν τούτου πιστεύομεν ὅτι θὰ συμφωνήσῃ μετ' ἡμῶν ὁ σεβ. Παρωμυθίας ταυτίζων τὸν ὑπ' αὐτοῦ 28^{ον} ἀριθμούμενον Λαυρέντιον [*Θεολογία Η'* 83] πρὸς τὸν ὡς ἄνω ὀνόνημον ἱεράρχην.

θάνατον [1601]. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ὡς ἱερομάρτυρος τελεῖται τῇ 4 Δεκεμβρίου (67).

14) **Ἰωάσαφ Β'**, ἐκλεγείς [2 Δεβρίου 1602] εἰς διαδοχὴν τοῦ μαρτυρήσαντος Σεραφεῖμ, κατὰ τὸ σωζόμενον Ὑπόμνημα. Ἀναφέρεται προσυπογράφων Π. καὶ Σ. πράξεις : κατ' Ἀπρίλιον 1603, Μάρτιον 1605, Μάϊον 1608, Ἰούνιον καὶ Σεπτέμβριον 1609 καὶ Σεπτέμβριον 1610 (68).

15) **Σέργιος**, προσυπογράφων πράξεις Νεοφύτου Β' κατὰ Μάρτιον καὶ Μάϊον 1611 (69).

16) **Κάλλιτος**, προσυπογράφων ἐν σιγγλίῳ Νεοφύτου Β' κατὰ Ἰούνιον 1612 (70).

17) **Ἰωάσαφ Γ'**, 1613 κατὰ τὸν σεβ. Θεσσαλ. — Πιθανῶς ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν προσυπογράφωντα ἐν γράμματι Τιμοθέου Β' [1618] (71).

18) **Εὐθύμιος Α'**, ὑπογράφων τὰ ὑπομνήματα τῶν ἐκλογῶν : Μεσημβρίας Ἀκακίου [Ἰανουάριος 1622], Παροναξίας Ἰωσήφ [Δεβρ. 1622]

(67) **Παράρτημα** τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου, ΚΠόλεως σ. 121—122. — Περὶ καὶ **Μ. Γεδεών** Πατρ. Πίνακες σ. 538. — **Θεολογία Ζ'** 38—40. 246. Η' 81. 171. — **Ν. Γιαννοπούλου** ἐνθά ἀνωτ. σ. 293. — **Κ. Σάθα** Μεσαιων. Βιβλιοθήκη τόμ. Γ' σ. 606. — **τοῦ αὐτοῦ** Νεοελλην. φιλολογία 1868 σ. 303. 438. — **Συναξαριστής**. Ζάκανθος 1868 τόμ. Α' σ. 324. ὁ γὰρ Σεραφεῖμ Θεσσαλῶν φῦς ὡς κλάδος Θεῶν Λόγῳ πρόσσει ρεῖθροις αἰμάτων. — **Ν. Ἑλληνομνήμων** Ε' [1908] σ. 307.308.

(68) **Νομικὴ Συναγωγὴ** σ. 181. — Ἐκκλησ. Ἀλήθεια Β' 780. — **Κ. Σάθα** Μεσ. βιβλ. Γ' σ. 550, ἐνθα ὁμοως λελανθασμένως σημειοῦται 1501 ἀντὶ 1602—αὐτόθι σ. 551. 553. — Κώδ. Πατρ. Ἀρχαιοφ. Α' σ. 26. 32. 39. 47. — **Θεολογία Ζ'** 246. Η' 81. Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Ν. Γιαννοπούλος προτάσσει τοῦ **Σεραφεῖμ** τὸν **Ἰωάσαφ** [ἐνθα ἀνωτέρω σ. 290].

Σημ. — Περὶ τῆς «Νομικῆς Συναγωγῆς» τοῦ Ἱεροσολύμου Δοσιθέου πλὴν τοῦ **Κ. Σάθα** (Μεσ. Βιβλ. Γ' σ. ι') καὶ **Α. Κεραμέως** (Ἱεροσολ. Βιβλ. τόμ. Δ' σ. 7) ὅρα καὶ **Κ. Δελικάνη** Πατρ. ἔγγραφα Β' σ. κατ'.

(69) Κώδ. Πατρ. Ἀρχαιοφ. Α' 48. 50. — Κανον. Διατάξεις **Μ. Γεδεών**, τόμ. Β' ΚΠολις 1889 σ. 77. — Περὶ **τοῦ αὐτοῦ** Πατρ. Πίνακες σ. 546 σημ. 942. — Σύνταγμα ἰ. κανόνων **Ράλλη** καὶ **Ποτλῆ** Ε' σ. 156. — Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσην ὑπὸ **Α. Ὑψηλάντου** ΚΠολις 1870 σ. 127, ἐνθα ὁμοως [σ. 124] ἀναγράφεται ἐσφαλμένος ἡ χρονολογία 1609, ἀφοῦ τὸ ἔγγραφο φέρει ἡμερομηνίαν 3918=7119—5508=1611. Ἄλλως τε κατὰ τὰ ἔτη 1609 καὶ 1610 ἀρχιερατεύει ὁ Ἰωάσαφ. — **Θεολογία Ζ'** 246. Η' 82. 171. — **Ν. Γιαννοπούλου** ὡς ἀνωτέρω σ. 291. — Πάντως πρὸς τὸν Σέργιον ἀπευθίνονται καὶ τὰ πατριολογικά γράμματα Νεοφύτου Β' κατὰ Φεβρ. 1611 [Κ. Σάθα Μεσ. Βιβλ. Γ' 557—8].

(70) Κώδ. Π. Ἀρχαιοφ. Α' 64. — Μήπως ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν ἐν **Θεολογία Ζ'** σ. 28 ἀναφερόμενον ;

καὶ εἰς συνοδικὸν γράμμα Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως [17 Ἰουλ. 1624] (72).

19) **Θεοφάνης**. Παρατηθέντα [πάντως τῷ 1633] «διὰ τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν τὰ βάρη καὶ τὸ ἐπιφορτισθῆν αὐτῷ χρέος» (73) διεδέχθη, κατὰ τὸ σωζόμενον Ὑπόμνημα, ὁ ἱερομόναχος

[20] **Εὐθύμιος Β'**, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1633. Παρατηθέντα «διὰ τὸ γῆρας καὶ ἄλλα πολλά» [ἴσως ἀρχὰς 1652], (74) διεδέχθη, κατὰ τὸ σωζόμενον Ὑπόμνημα, ὁ ἱερομόναχος

21) **Ἀθανάσιος** ὁ Τριπολίτης, ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τῆς «Μεταμορφώσεως», ἐκλεγείς τῇ 14 Ἰανουαρίου 1652. Ἀπαντᾷται τῷ 1654, 1663 καὶ 1666 κατὰ τὰς παραμομπὰς τῶν σεβ. Θεσσ. καὶ Παραμ. (75).

22) **Κωνσταντῖνος** 1671, κατὰ τὸν σεβ. Παραμυθίας (76).

(71) **Θεολογία Ζ'** 247, Η' 82. Ὁ σεβ. Παραμυθίας ταῦτιζει τὸν **Ἰωάσαφ Γ'** πρὸς τὸν **Ἰωάσαφ Β'** «καθαρωθέντα τῷ 1607, ὡς γράφει, πιθανῶς δὲ ἐπανελθόντα καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ διατελέσαντα μέχρι τοῦ 1618». — **Ν. Γιαννοπούλου** ὡς ἀνωτέρω σ. 291.

(72) Κώδ. Π. Ἀρχαιοφ. Α' 155, Β' 33. 41. 47. — **Α. Κεραμέως** Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθήκη τόμ. Δ' 1899 σ. 11. — **τοῦ αὐτοῦ**. Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ. σταχυολογίας Δ' σ. 97. — **Θεολογία Ζ'** 247 Η' 82. 171—2.

(73) **Θεολογία Ζ'** 247 Η' 82. 172. — Ὁ **Θεοφάνης** ὡς πρῶην Φ. καὶ Ν. ὑπογράφεται εἰς συνοδικὰς πράξεις κατὰ 8/βριον 1634 καὶ Αὐγούστον 1637 [Κώδ. Π. Ἀρχαιοφ. Α' 272. 273. 317] καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξελέγη Μ/της Παλ. Πατρῶν κατὰ Φεβρ. 1641 [Κώδ. Β' σ. 77. — **Α. Κεραμέως** Ἱεροσολ. Βιβλ. Δ' σ. 16].

(74) Κώδ. Π. Ἀρχ. Α' 241. — Νομικὴ Συναγωγὴ σ. 314. — Ἐκκλ/κῆ Ἀλήθεια Β' 669. — **Σάθα** Μεσ. Βιβλ. Γ' σ. 569. 586. — **Θεολογία Ζ'** 247 Η' 82. 172. — **Ν. Γιαννοπούλου** ὡς ἀνωτ. σ. 291. — Ὁ **Εὐθύμιος** ὑπογράφεται εἰς συνοδικὰς πράξεις κατὰ Δεβριον 1633. — 7/βριον 1636—Ν/βριον 1643 [Κώδ. Π. Ἀρχ. Α' 243. 257. 406. — **Κ. Δελικάνη** Πατρ. ἔγγραφα Β' σ. 341], ἀναφέρεται δὲ καὶ εἰς ἐπιγραφὰς τῷ 1641 καὶ 1644 [**Θεολογία ΣΤ'** σ. 141. 142]. — Πρὸς τὸν **Εὐθύμιον** αὐτὸν ταυτίζεται καὶ ὁ ὑπὸ τῶν σεβ. Θεσσ. καὶ Παραμυθίας ἀναφερόμενος **Εὐθύμιος** 1675 [**Θεολογία Ζ'** 247 Η' 83] καίτοι ὁ σεβ. Θεσσ. ἀλλαχθῶ [Η' 172] δὲν ἀναφέρει τὸ ἔτος 1675. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀναγνωσθεῖσα χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς ΖΡΥΕ ἔχει ἄλλως, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ Υ εἶνε πάντοτε ἐκατοντάς σημαίνουσα 400 καὶ οὐδέποτε δεκάς ἢνα σημάην 40. Καθ' ἡμᾶς τὸ Υ εἶνε κατεστραμμένον Ν, ὁπότε ἔχομεν ΖΡΝΕ=7155—5508=1647, χρόνον καθ' ὃν ἀρχιερατεύει ὁ **Εὐθύμιος Β'** [1633—52]. Εἰς τοῦτο ἔρχεται καὶ ἡ βοήθησις καὶ ἡ παρατηρησμένη εἰς τὰς τρεῖς ἐπιγραφὰς ἰδίᾳ φρασεολογία «ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου Εὐθυμίου» καὶ ἡ σειρά τῆς ἰνδικτιωνῶς β' κατὰ τὸ ἔτος ΖΡΝΒ [δηλ. 1644] καὶ ιε' κατὰ τὸ ἔτος ΖΡΝΕ [δηλ. 1647] [**Θεολογία ΣΤ'** 141. 142. Ζ' 43].

(75) Νομικὴ Συναγωγὴ σ. 245. — **Κ. Σάθα** Μεσ. Βιβλ. Γ' 586. — **Θεολογία ΣΤ'**. 142. Ζ' 247. Η' 83. 172. — **Ν. Γιαννοπούλου** σ. 291.

(76) **Θεολογία Η'** 83. 175. Ἡμεῖς δὲν συνηνήσαμεν τοῦτον κατὰ τὴν διδομένην παρφομπήν.

23] **Δαβίδ**, ὑπογράφων «Διονυσίου Δ' ΚΠόλεως ἀπόκρισιν πρὸς ἐρωτήσεις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολήν ὀρθοδόξου» Ἐκκλησίας» κατὰ Ἰανουάριον 1672, ἰνδικτ. ι' (77).

24] **Ἰωσήφ**, ἀναφερόμενος τῷ 1674. Μετ' αὐτοῦ πολλὴν τὴν φιλίαν εἶχεν ὁ γνωστός ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐνάρετος καὶ λόγιος ἱερομόναχος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός. Περὶ τοῦ «προορατικοῦ χαρίσματος» τοῦ τελευταίου τούτου ὁμιλῶν ὁ βιογράφος αὐτοῦ ἱερομόναχος Ἀναστάσιος Γόρδιος, ἐσημείου τὰ ἑξῆς: «πρὸ γὰρ χρόνων πολλῶν συνεχῶς καὶ πρὸς ἡμᾶς μὲν τοὺς αὐτῷ συνόντας, ἀλλὰ διὰ καὶ πρὸς ἑτέρους τῶν φίλων πολλοὺς οὐκ ἐπαύσατο λέγειν, μάλιστα δὲ τῷ πρώτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Ἰωσήφ τῷ Κοσκολῆ κατ' ἰδίαν διαλεγόμενος ὡς γενήσεται τις μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβίωσιν μεγίστη μεταβολή. . . . » (78).

25] **Ἀνανίας**, ἀναφερόμενος τῷ 1678 καὶ 1682. Προτραπεῖς ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ ἀνέλαθε κατ' ἀρχὰς τὴν ἡγουμενίαν τῆς παρὰ τὸν Ἀχελῶν ποταμὸν ἱ. μονῆς τῆς ἐπιλεγομένης Τετάρτης, περὶ ἧς ἡμερίμηνος καὶ ἀρχιερεὺς εἶτα γενόμενος. Ὁ ἱερομόν. Ἀναστάσιος Γόρδιος σημειοῖ τὰ ἑξῆς: «Ἀνανίας οὗτος ἦν ὁ πᾶσι καὶ πανταχοῦ γνωστός δι' ὧν ὑπὲρ αὐτῆς [=τῆς ἱ. μονῆς] ἐπεπράχει καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, ἅτινα διὰ τὸ πᾶσιν εἶναι καταφανῆ, περιττὸν καταλέγειν» *δοσις καὶ εἰς ἀρχιεπισκοπικὴν ἀξίαν μετὰ ταῦτα ἀνήχθη τὴν τοῦ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου*, καὶ οὐδ' οὕτω τῆς περὶ αὐτὴν ἀπελείπετο ἐπιμελείας· κἂν ταύτη τὸ ζῆν οὐ πρὸ πολλῶν ἔξεμέτρησε χρόνον» (79).

26] **Κλήμης**, ἀναφερόμενος ἐν ἐπιγραφῇ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1682.

(77) *Α. Κεραμέως* Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. Α' σ. 336.

(78) *Ν. Ἑλληνομνήμων ΙΖ'* [1923] σ. 89, ἐνθα σημειοῦται «Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Ἰωσήφ», ἀποδ'. Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι σημειοῦται ἐπίσης ὅτι ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 4 κώδιξ τῆς βιβλ. Σ. Λάμπρου ἐν φ. 424^β ἀναφέρει *συστατικόν* μετὰ χρονολογίας ζητ'. [=7028—5508—1520] ἰνδ. γ' καὶ Μάρτιον ἰζ' ὡς καὶ τὸν αὐτὸν τίτλον «*Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Ἰωσήφ*». Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ ἱεράρχου, ἀλλ' ὅτι ἡ δευτέρα αὐτῆ χρονολογία [1520] εἶνε λελανθασμένη, πρωτίστως διότι ὁ τίτλος «Φ. καὶ Ν.» ἤρξατο χρησιμοποιοῦμενος τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Λαυρεντίου [1588]. Ὅρα σημ. —*Ν. Ἑλληνομνήμων Δ'* [1907] σ. 78. —*Κ. Σάθα* Μεσ. Βιβλ. Γ' σ. 476.

(79) *Θεολογία ΣΤ'* 241. Ζ' 247. Η' 83. 172.—*Ν. Γιαννοπούλου* ὡς ἀνωτέρω σ. 291.—*Ν. Ἑλληνομνήμων Δ'* [1907] σ. 68.—*Κ. Σάθα* Μεσ. Βιβλ. Γ' 465.—Ὁ Ἀνανίας τοῦ 1635 καὶ 1637—κατὰ τὸν σεβ. Θεσσαλ.—εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀνανίαν τοῦ 1682, ὡς φρονεῖ καὶ ὁ σεβ. Παραμ. Ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται πὺς ἀρχιεράτευσεν κατὰ τὰ ἔτη 1635 καὶ 1638, ἀφοῦ κατὰ τὸν χρόνον τούτον (1633—1652), ἀρχιεράτευσεν ὁ *Εὐθύμιος*. Δευτέρα ἐπαναγένσις τῶν σημειουμένων χρονολογιῶν ΑΧΛΕ καὶ ΑΧΛΖ (*Θεολογία Ζ'* 25. 27) θὰ ἔλυνεν ἴσως τὸ ζήτημα.

ἴσως διάδοχος τοῦ Ἀνανίου.— Μετὰ δὲ εἰς Βενετίαν μετέσχε τῆς εἰς ἀρχιερέα χειροτονίας τοῦ ἐκλεγέντος Μ. Φιλαδελφείας Μελετίου Τυπαλδου [28 Μαρτίου 1686] ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀρχ/που Κερκυρας καὶ Ζακύνθου Τιμοθέου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Μαΐνης Παρθενίου.— Καθρέθη ἔπειτα «*ἐξοστρακισθεὶς τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς ἀπογυμνωθεὶς*» διὰ τὸ εἶναι «*ἀπειθή καὶ παρήγορον καὶ ἀνυπότακτον καὶ καταφροτὴν τῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γραμμάτων καὶ μὴ φροντισάνα ὀλοτελῶς πληρῶσαι καὶ ἀποστεῖλαι τὰ συνοδικῶς ριφέντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα*». Ἐξαιτίας πατριαρχικῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φ. καὶ Ν. διωρίσθη ὁ Μ/της Λαρίσης Μακάριος (80).

27] **Ἀρσένιος**, προαχθεὶς ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ραδοβιοδίου 1705, ἴσως κατὰ Μάρτιον μῆνα.— Πρὸς αὐτὸν ἐπέστειλεν ὁ γνωστός ἱερομ. Ἀναστάσιος Γόρδιος τῇ 23 Ν/ερίου 1712 (81).

28] **Ἀνθίμος**. Ἐν τοῖς διπτύχοις τῆς ἱ. μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος τοῦ Σιάμου ἀνέγνω ὁ σεβ. Θεσσαλ. τὰ ἑξῆς ὀνόματα: «*Ἀρχιερέων Φαναρίου: Ἀθανασίου, Εὐθυμίου, Δαβίδ, Ἰωσήφ, Κλήμεντος, Ἀνανίου, Ἀρσενίου, Ἀνθίμου*». Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐπισκοπικὸς οὗτος κατάλογος ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω σχετικῶν σημειώσεων ἀληθινὸς μετὰ τοῦ Ἀρσενίου συμπεριλαμβανομένου, δικαιούμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρξε πράγματι ἀρχ/πος Φαναρίου καὶ ὁ ὑπολειπόμενος **Ἀνθίμος**. Ὡς ἀγνωστοῦ δὲ χρονολογίας θέτομεν αὐτὸν μετὰ τὸν **Ἀρσένιον**, κατὰ τὸν ὡς ἄνω κατάλογον (82).

29] **Συμεών**, πρὸς ὃν ἐπέστειλεν ὁ ἱερομ. Ἀναστάσιος Γόρδιος τῇ 7 Δ/ερίου 1718, τῇ 7 Ἰανουαρίου 1721 καὶ τῇ 27 Φεβρ. 1723 (83).

30] **Νεκτάριος**, 1753 κατὰ τὸν σεβ. Θεσσαλ. καὶ 1753—58 κατὰ τὸν Ν. Γιαννοπούλου (84).

31] **Μακάριος Α'**, ἀναφερόμενος ἐν ἐπιγραφῇ τῷ 1758 (85).

(80) *Θεολογία Ζ'* 25. 247. Η' 83.—*Ἐκκλησιᾶ Ἀλήθεια ΛΓ'* 267.—*Le Quien* ὡς ἀνωτ. Α' 1121.—*Α. Κεραμέως* Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη Α' 336.—*Συνταγματικὸν Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων*. Ἐνετία 1778 σ. 48.

(81) *Θεολογία Ζ'* 247. Η' 83.—*Κ. Σάθα* Μεσ. Βιβλ. Γ' 535.—*Ἐκκλησιᾶ Ἀλήθεια ΛΓ'* (1913) σ. 12.—*Ν. Γιαννοπούλου* ὡς ἀνωτ. σ. 292.

(82) Αἱ μοναὶ τῆς Πίνδου ὑπὸ Θεσσαλ. Ἰεζεκίλ, ἐν *Θεολογία Ζ'* 25. 26.

(83) *Κ. Σάθα* Μεσ. Βιβλ. Γ' 539.—*τοῦ αὐτοῦ*, Νεοελλην. φιλολογία. Ἀθήνα 1868 σ. 330.—*Θεολογία Ζ'* 247, Η' 84. 172.—*Ν. Γιαννοπούλου* ὡς ἀνωτ. σ. 292.

(84) *Θεολογία Η'* 173.—*Ν. Γιαννοπούλου* ἐνθα ἀνωτέρω σ. 292.—Ποῦ ὁμως βασιζέται ἡ πληροφορία αὕτη;

32] **Θεόκλητος**, ἀναφερόμενος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ δημοσιευθέντι σιγίλλειφ τοῦ Π/χου Σαμουήλ [ε' Ἰουνίου 1764], ὑπογράφων δὲ καὶ εἰς ἄλλας Π. καὶ Σ. πράξεις 8ης Ἰουνίου ἰδ. ἔτους (89).

33] **Μακάριος Β'**, διαδεχθεὶς τὸν **Θεόκλητον**. Ὑπογράφει εἰς Π. καὶ Σ. πράξεις κατ' Αὐγούστον, Σεβριον, 8/βριον, Δ/βριον, 1764—Ἰανουάριον, Ἀπρίλιον, Μάϊον καὶ 7/βριον 1765.—Ἰανουάριον, Φεβρ. καὶ Μάρτιον 1766.—Ἐτέθη συνυπογράφως διὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀντιοχείας [28 Ἀπριλίου 1766] (87).

Σημ.—Ἀκολουθοῦσιν ἐφεξῆς τὰ σωζόμενα ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς Κώδιξι Ὑπομήματα, καθορίζοντα ἀδιακόπως τὴν σειρὰν τῶν ἐφεξῆς ἀρχιεπισκόπων.

34] **Μακαρίου** γενομένου Μ. Καισαρείας, ἐξελέγη [3 Σεβριου 1766] ὁ ἱερομόναχος **Νεόφυτος** (88).

35] **Νεοφύτου** θανόντος, ἐξελέγη [30 Μαρτ. 1772] ὁ ἱερομ. **Γρηγόριος** (89).

36] **Γρηγορίου** παραιτηθέντος, ἐξελέγη [Μάρτιος 1776] ὁ ἱερομόναχος **Μακάριος Γ'** (90).

37] **Μακαρίου** παραιτηθέντος, ἐξελέγη [7/βριος 1809] ὁ ἐπίσκοπος Μαιονίας **Σεραφεῖμ** (91).

(85) Αἱ μοναὶ τῆς Πίνδου ὑπὸ **Θεσσαλ. Γεσεκιήλ** ἐν **Θεολογία** ΣΤ' 137. Ἡ ἐν σελ. 140 χρονολογία **αψυρ** οὐδὲν σημαίνει. Μᾶλλον διορθωτέα κατὰ τὴν ἐν σ. 139, δηλ. **αφοθ**—1779, ὅτε ἀφορᾷ τὸν **Μακάριον Γ'**.—Ὅρα καὶ **Θεολογίαν Ζ'** 248. Η' 84. 173.

(86) Κώδ. Π. Ἀρχιεοφ. Ε' σ. 256. 260 ΣΤ' 88.—ὄρα καὶ **Ὁρθοδοξίαν** σ. 314.

(87) Κώδ. Π. Ἀρχιεοφ. Ε' σ. 266. 270. 271. 281. 283. 289. 296. 298. 305. 306. ΣΤ' σ. 97. 98. 101. 109. — Ἐκκλ. Ἀλήθ. Κ' σ. 518. ΚΔ' σ. 264. ΚΣΤ' 115—**Κ. Δελικάνη**. Πατρ. ἔγγραφα Β' 207. 208.

(88) Κώδ. Π. Ἀρχιεοφ. ΣΤ' σ. 126. — Ὑπογράφει εἰς Π. καὶ Σ. πράξεις κατὰ 7/βριον 1766. (Κώδ. Π. Ἀρχ. Ε' 321. ΣΤ' 124. — **Κ. Δελικάνη** ὡς ἀνωτ. Β' 212).

(89) Κώδ. Π. Ἀρχ. Ζ' 39. — Ὑπογράφει τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς Γενναδίου τοῦ Καστορίας (αἰτόθι σ. 40). — Ἡ παραιτήσις αὐτοῦ ἀπὸ 31 Μαΐου 1775 δημοσιεύεται κατωτέρω.

(90) Κώδ. Π. Ἀρχ. Ζ' 94. — Ὑπάρχει γράμμα Καλλινίκου Ε' (ἀπὸ 17 Ν/βριου 1808) ἀπειλοῦν καθάρισιν τοῦ **Μακαρίου**, ἐὰν δὲν ἐξοφλήσῃ τὰ ἀλλὰ καὶ τὴν χρεὴν μετρώων αὐτὰ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦτο ἀποστελλόμενον ἔξαρχον ἅγιον Δημητριάδου (Κώδ. Π. Ἀρχ. ΙΑ' σ. 108). — **Θεολογία Ζ'** 248. Η' 85.—Η' παραιτήσις αὐτοῦ ἀπὸ 18 Ἰουνίου 1809 δημοσιεύεται κατωτέρω.

(91) Κώδ. Π. Ἀρχ. Θ' 269. — **Θεολογία Η'** 85.—Ἡ ἐν **Θεολογία** ΣΤ' σ. 143 χρονολογία 1797 δύναιται νὰ ἐξηγηθῇ, ἐὰν ἡ ὀλίγον κατωτέρω πληροφορία περὶ τοῦ **Σεραφεῖμ** συμπληρωθῇ ὡς ἑξῆς: «ὁ ἐπίσκοπος **Σεραφεῖμ** (δηλ. ὁ Μαιονίας ὁ καὶ βοηθὸς τοῦ ἀρχ/που) **Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου**». Διότι γνωρίζομεν ἤδη ὅτι

* * *

α') Παραιτήσις τοῦ ἀρχ/που Φαναρίου Γρηγορίου.

(Κωδ. Π. Ἀρχ. Ζ' 94).

† Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμὴ διὰ τοῦ παρόντος τῆς οἰκειοθελούς παραιτήσεώς μου γράμματος δηλοποιεῖ ὅτι μὴ δυναμένη διοικῆσαι τὴν ἐμπιστευθεῖσάν μοι ἐπαρχίαν διὰ τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ βαρύτερα γρέη καὶ διὰ τὰ κακὰ ὅπου ἔδοκίμασα ἀπὸ τοὺς ἐκείσε κακούς, ἐτι δὲ καὶ διὰ τὰ ἐπικείμενά μοι σωματικὰ βάρη, παραίτομαι ἤδη οἰκειοθελῶς καὶ ἀδιάστως τὴν ἐπαρχίαν μου ταύτην εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν. οὐ μὴν δὲ καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην. Καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς οἰκειοθελούς ταύτης παραιτήσεως δέδωκα τὸ περὶ μου ἐνυπόγραφον γράμμα, ὑποσχόμενος διαγίνειν τοῦ λοιποῦ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπράγμῳ, κατασφαλισθὲν τῇ ἰδιοχείρῳ μου ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι.

αψοε' Μάϊος λα'.

† Ὁ πρῶην Φαναρίου **Γρηγόριος** βεβαιοῖ.

(Τ. Σφ.)

β') Παραιτήσις τοῦ ἀρχ/που Φαναρίου Μακαρίου.

(Κωδ. Π. Ἀρχ. Θ' 268).

Διὰ τῆς παρούσης μου οἰκειοθελούς καὶ ἀδιάστως παραιτήσεως δηλοποιῶ, ὅτι πιεζόμενος ἀπὸ τῶ γῆρας μου καὶ ἀπὸ τὴν γαλεπὴν διηκενῆ ἀσθένειαν τοῦ σωματός μου δὲν δύναμαι νὰ διοικῶ πλέον τὸ ἐμπιστευθὲν μοι λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον καὶ νὰ ἐξοικονομῶ τὴν ἐπαρχίαν μου μὴ ἀντέγων εἰς τὰς περὶ ταύτην φροντίδας καὶ κμαχίας· διὸ ἀδιάστως καὶ οἰκειοθελῶς παραίτομαι τῆς ἐπαρχίας μου ταύτης, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης μου, εἰς τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν σύνοδον κατὰ τὸ ἔθος καὶ κανόνα τῆς μητρὸς μου Ἐκκλησίας καὶ δεῖμαι νὰ ἐλεηθῶ κατὰ τοῦτο καὶ νὰ ἀρβῶ διὰ νὰ ἡσυχάσω τὸν ὑπόλοιπον βραχὺν χρόνον τῆς ζωῆς μου· τὴν δὲ ἔγγραφον ταύτην παραιτήσιν μου τῇ ἰδίᾳ ἐμαυτοῦ σφραγισάμενος σφραγίδι καὶ τῇ ἰδίᾳ καθυπογράφας χειρὶ ἀποστέλλω εἰς τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν σύνοδον διὰ νὰ ἀντικαταστήσῃ κανονικῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τὸν ἄξιον καὶ δόκιμον εἰς ἐπίσκοπον καὶ διοικῆσαν τοῦ ἐν αὐτῇ δυστυχοῦς ποιμνίου.

αψθ' Ἰουνίου 18γ.

† Ὁ Φαναρίου **Μακάριος** ὑπόσχομαι.

(Τ. Σφ.)

ὁ **Σεραφεῖμ**, ἐξελέγη τιτουλάριος μὲν Μαιονίας καὶ βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Φ. καὶ Ν. Μακαρίου κατὰ **Φεβρουάριον τοῦ 1796**, ἀρχ/πος δὲ Φ. καὶ Ν. εἰς διαδοχὴν τοῦ παραιτηθέντος Μακαρίου κατὰ **7/βριον τοῦ 1809** (ὄρα καὶ ἡμετέραν ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σάδων καὶ τῶν Ἐπισκόπων αὐτῆς. ΚΠολις, 1928 σελ. : 0). Ἄρα πρόκειται (τῇ 1797) περὶ τοῦ Μαιονίας Σεραφεῖμ, ὡς βοηθοῦ τοῦ ἀρχ/που Φ. καὶ Νεοχωρίου. — Περὶ τοῦ **Σεραφεῖμ** ὄρα συνέχεται καὶ ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς παρούσης μελέτης.

Γ') ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΦΑΝΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΦΕΡΣΑΛΩΝ

Ούτως είχαν τὰ κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀρχιεπισκοπὰς : *Φερσαίων* καὶ *Φαναρίου*, διοικονομουμέναις μέχρι τινὸς ἄρισται. Ἀπὸ ὠριμένου ὅμως χρόνου « ἡ μὲν τῶν Φερσαίων ἀρχιεπισκοπὴ διατηρήσασα τὴν καλῶς ἔχουσαν κατάστασιν μᾶλλον ἐπὶ τὸ κρεῖττον προήλθεν ἀρχιερατεύοντες ἐν αὐτῇ κατ' εὐλόγησαν τοῦ... κυρ *Δαμασκηνοῦ*, ἀνδρὸς ἤθεσις ἀρχιεροπρεπέσι κεκοσμημένου καὶ ἀξιοῦται πεπλουτισμένου, ἡ δὲ τοῦ Φαναρίου ἀρχιεπισκοπὴ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐξετέρατη χρέεσις ἰδίαις καταβαρυνθεῖσα, ὥστε καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ἤδη ἀρχιερατεύων κυρ *Σεραφεῖμ* ὀλοκλήρους χρόνους ἀγωνισθεὶς ἀδύνατος ἐφάνη περὶ τῶν χρεῶν τούτων τὴν οἰκονομίαν καὶ οὐ μόνον τούτων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν αὐλικῶν διαφόρων αὐτῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ ζητομηρίου καὶ χαρτασίου, ὥστε καὶ ἠναγκάσθη δοῦναι τὴν εὐχάριστον καὶ οἰκειοθελῆ αὐτοῦ παραίτησιν ἀπ' αὐτῆς ». Τὴν κατάστασιν ταύτην λαθῶν ὑπ' ὄψιν Γρηγόριος ὁ Ε' [τὸ γ' 1818—21] καὶ συνοδικῶς διασχεψάμενος κατὰ Μάρτιον 1821 περὶ τῆς καταλληλοτέρως θεραπεύσεως αὐτῆς, εἴρεν ὡς τοιαύτην τὴν ἔνωσιν ἀμφοτέρων τῶν ὡς ἄνω ἀρχιεπισκοπῶν εἰς μίαν ἐκκλ/κὴν περιφέρειαν. Διὸ καὶ γενομένης προηγουμένως ἀποδεκτικῆς τῆς παραίτησεως τοῦ ἀρχ/που Φ. καὶ Ν. Σεραφεῖμ ἠνώθησαν αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ *Φερσαίων* καὶ *Φαναρίου* εἰς μίαν ἐπαρχίαν, τιμηθεῖσαν εἰς *μητρόπολιν*, καὶ τεθεῖσαν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διακυβέρνησιν καὶ προστασίαν τοῦ ἀρχ/που Φερσαίων *Δαμασκηνοῦ*, λαθόντος τὸν τίτλον « *μητροπολίτου Φαναρίου καὶ Φερσαίων, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Φθίας* », καθὰ περὶ τούτων ἀπάντων διαλαμβάνει ὁ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθεὶς — καὶ κατωτέρω δημοσιευόμενος — σχετικὸς Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος (92).

(92) Κῶδ. Πατρ. Ἀρχιεπιφ. Θ' 429. — Ἡ λεπτομερὴς παρ' ἡμῶν ἐξέτασις τοῦ ζητήματος περὶ τῶν ἐκκλ/κῶν περιφερειῶν Φερσαίων καὶ Φαναρίου—Νεοχωρίου διὰ μέσον τῶν αἰώνων καὶ ἡ τὸ πρῶτον κατὰ Μάρτιον 1821 [καὶ ὄχι 1820, ὡς σημειοῦται ἐν : *Ἐκκλ. Ἀληθ.* Β' 316. « *Ἅγιος Σπυρίδων* », περιοδικῶν Κερκίρας Β' [1929] σ. 144—5 καὶ *Θεολογία* Ζ' 249 Η' 88—89], γενομένη ἔνωσις τῶν δύο ἐπαρχιῶν καὶ προαγωγή αὐτῶν εἰς μίαν ἠνωμένην *μητρόπολιν* ἀποδεικνύει τὸ ἄβασίμον τῆς γνώμης ὅτι « ἀπὸ τοῦ 1767 ἀναφαίνεται ἡ *μητρόπολις Φαναριοφερσαίων ὑπαγομένη ὑπὸ τὴν αὐτοκέφαλον Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀρχιδῶν*, ὑπαχθεῖσαν καὶ ταύτην ὑπὸ τὸν Οἰκον. Θρόνον ἐπὶ Πηλῶν Σαμουὴλ ἐν ἔτει 1767 ». Ἀναφερόμενοι καὶ εἰς ὅσα ἱστορικῶς ὀρθὰ διετύπωσε σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα ὁ Σεβ. Παρამυθίας σημειοῦμεν καὶ ἡμεῖς γενικῶς ἐντάθῃ ὅτι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀρχιδῶν καὶ πρότερον ἄλλ' ἰδίως κατὰ τὸν χρόνον [1767] τῆς συννώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ Οἰκον. Θρόνου δὲν περιελάμβανε μεταξὺ τῶν ἀρχιερατικῶν αὐτῆς περιφερειῶν

Ἡ ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐξάρτησις τῆς μητροπόλεως ταύτης διήρκεσε μέχρι τοῦ Μαΐου 1882. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὸ ἐκ τῆς Βερολινείου συνθήκης [13 Ἰουνίου—13 Ἰουλίου 1878] προελθόν, καθ' ὃ « τινὲς τῶν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ χωρῶν ὑπαγομένων πρότερον ὑπὸ τῇ προστασίᾳ καὶ δικαιοῦσι τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τουρκίας, τῇ γενομένη πρό πολλοῦ συμβάσει τῶν δύο κρατῶν τῆς τῆ Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας... παρεχωρήθησαν... καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου... », διὰ γραμμάτος αὐτῆς πρὸν τὸν Ἰωακείμ τὸν Γ' [ἀπὸ κη' Ἀπριλίου 1882] ἐξητήσατο ὅπως αἱ ὡς ἄνω χωραὶ χειραφετούμεναι ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τιθέμεναι ὑπὸ τὴν ἀμεισυν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς ἱ. συνόδου αὐτῆς. Γενομένης συνοδικῆς διασκέψεως ἀπεφασίσθη ὄντως ἡ ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀπόσπασις καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ὑπαγωγή τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ μητροπόλεων : 1) Λαρίσης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν τελουσῶν ἐπισκοπῶν Τρίκκης, Σταγῶν, Θουμακοῦ καὶ Γαρδικίου, 2) Ἀρτης, 3) Δημητριάδος καὶ 4) *Φαναριοφερσαίων*, ὡς καὶ τῆς ὑποκειμένης τῇ μητροπόλει Θεσσαλονίκης ἐπισκοπῆς Πλαταμῶνος ἐτι δὲ καὶ 23 χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων, ἐκδοθείσης καὶ σχετικῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως [κατὰ Μάϊον ἰδ. ἔτους]. Κατὰ τὸν χρόνον τούτων Μητροπολίτης Φ.Φ. ἦτο ὁ *Ἰλαρίων* διατελέσας τοιοῦτος καὶ μετὰ τὴν ἐπελθούσαν ὡς ἄνω ἐκκλ/κὴν μεταβολὴν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ [† 1889], ὅτε καὶ πάλιν παρέμεινε τὸ ὑπάρχον καθεστῶς μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι τὰ τῆς ἐπαρχίας Φ.Φ. ἀνέλαβε τριμελής ἐξ ἱερέων Ἐπισκοπικὴ Ἐπιτροπὴ, κατὰ τὸν ἰσχύοντα τότε σχετικὸν νόμον. Τῷ 1899 γενομένης διὰ νόμου νέας διατάξεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ νομοῦ, ὑπεβίβασθησαν ἀπὸ 40 εἰς 32 αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὀνομασθεῖσαι ἅπασαι « Ἐπισκοπαί », πλην τῆς τῶν Ἀθηνῶν λαθούσης μητροπολιτικὴν ἀξίαν καὶ ὀνο-

καὶ « *μητρόπολιν Φερσαίων* ». Ἡ ἀναφορὰ τῆς τελευταίας ταύτης ἐν τῷ Συνταγματικῷ τοῦ 1855 μεταξὺ τῶν—ὑπὸ σκανδαλίζουσαν ἐπιγραφὴν—ἀπὸ *Ἀρχιδῶν προστεθεμένων μητροπολιτῶν* οὐδὲν σημαίνει καὶ ἄλλως καὶ διότι ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὴν σειρὰν αὐτοῦ ὁ Μιτῆς Φερσαίων ἐρχομένην 76ῃν ἐν μέσῳ σειρᾶς ὀλοκλήρου Ἱεραρχῶν ὑπαγομένων ποτὲ τῷ Ἀρχιδῶν, ὅπως πάλιν καὶ ἄλλοι Ἱεράρχαι, ποτὲ τῷ αὐτῷ Ἀρχιδῶν ὑποκείμενοι, δὲν ἐρχονται κατὰ σειρὰν ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω σκανδαλίζουσαν ἐπιγραφὴν ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοῦ, ὡς ὁ Πελαγονείας 150^ς, ὁ Πρεσπῶν καὶ Ἀνγιδῶν 37^ς, ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης 44^ς καὶ ὁ Γκόρας καὶ Δυρραχίου 60^ς. [*Ἀγ. Σπυρίδων* Β' σ. 15. 144—5. — *Θεολογία* Ζ' 249 Η' 88—90 174. — *Κ. Δελικάνη* Πατριαρχ. ἔγγραφα Γ' 894—98. — *Φ. Βαφειδῶν* Μιτροπολιτικῶν Ἐκκλ. Ἱστορία Γ', βον Ἀλεξάνδρεια. 1928 σ. 244 σημ. 1. — Σύνταγμα ἱ. κανόνων *Ράλλη* καὶ *Ποτλῆ* Ε' 520).

μασίαν. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, ἀποδεκτὸν γενόμενον ὑπὸ τῆς ἱ Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος [Ἐγκύκλιος 15 Δ/θρίου 1899 καὶ 28 Ἰανουαρίου 1900] ὁ νομὸς Λαρίσης, περιέλαβεν ἐπισκοπὴν ἔχουσαν ἔδραν μὲν τὴν Λάρισσαν, τίτλον δὲ : Λαρίσης, **Φερσαίων** καὶ Πλαταμῶνος· ὁ δὲ νομὸς Καρδίτης περιέλαβεν ἐπισκοπὴν ἔχουσαν ἔδραν τὴν Καρδίτσαν καὶ τίτλον : **Φαναρίου** καὶ Θεσσαλιώτιδος. Ἐπὶ τὸν ἐπομένους καὶ αὐτὴς ἀπόστασις τῶν ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 1821 ἐνωθεισῶν δύο ἐκκλ/κῶν περιφερειῶν **Φερσαίων** καὶ **Φαναρίου** καὶ ὑπαγωγῇ ἑκατέρας αὐτῶν εἰς ἰδιαιτέραν ἐπαρχίαν, μέχρι τοῦ 1910 ὅτε καὶ αὐτὴς [Μάρτιος ἰδ. ἔτους] καταργηθέντων τῶν νομῶν ἢ ἐπαρχία **Φερσαίων** συνηνώθη μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς **Φαναρίου** καὶ Θεσσαλιώτιδος, ἀνυψωθείσης τῷ 1921 καὶ εἰς **μητροπολιν** [ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἐν Ἑλλάδι ἐπισκοπῶν ὑπὸ « ἀρχιεπίσκοπον » τὸν Ἀθηνῶν], ὑπὸ τίτλον δὲ : « **Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσαίων** ». Ἐκτοτε δὲ μέχρι τῆς σήμερον ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενον τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐκκλ/κὸν καθεστῶς, ὑπὸ πνευματικῶν ποιμένα καὶ προσαιτητὴν τὸν σεβ. μητροπολίτην Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσαίων κ. Ἰεζεκιήλ (93).

Οἱ κατὰ τὴν νέαν ταύτην ἐκκλ/κὴν περιόδον διατελέσαντες μητροπολίται κατ' ἀρχάς : Φαναρίου καὶ Φερσαίων [1821—1889], εἶτα : Φαναρίου καὶ Θεσσαλιώτιδος [ἀπὸ τοῦ 1889] καὶ τελευταῖον : Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσαίων, εἶνε 11 τὸν ἀριθμὸν, [διὰ τῆς διαγραφῆς δύο : **Κυριλλου** καὶ **Ἀνθίμου**, — Θεολογία Ζ' 249. Η' 86. 174 → ὡς ἀποκλεισμένων καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς Πατρ. Κώδιξι σχετικῶν Ὑπομνημάτων]. Εἶνε δὲ οἱ ἑξῆς :

- 1) **Δαμασκηνός**, ἀρχ/πος Φερσαίων, ὀνομασθεὶς « μητροπολίτης Φαναρίου καὶ Φερσαίων, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Φθίας », κατὰ Μάρτιον 1821 (94).
- 2) **Δαμασκηνῶ** γενομένου Μ/του Λαρίσης, ἐξελέγη [Ν/θριος 1821] ὁ ἱερομ. **Γεράσιμος** (95).

(93) Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' [1882] σ. 489. 585—6. Κ' [1900] σ. 63. 64.—Συλλογὴ τῶν ἐγκυκλίων τῆς ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ **Στ. Γιαννοπούλου**, ἀρχιμ. Ἀθῆναι. 1901. σ. 87. 92. 95. 110. 112. 113. 114.—**Δ. Κυριακοῦ** Ἐκκλ. Ἱστορία τόμ. Γ' σ. 171.—**Φ. Βαφειδίου** Ἐκκλ. Ἱστορία, ὡς ἀνωτέρω Γ' β' σ. 517. 518.—**Αγ. Σπυρίδων** ὡς ἀνωτ. Β' σ. 15.—**Θεολογία Ζ' 249—250.**

(94) Κώδ. Πατρ. Ἀρχιεπιφ. Θ' 429.—**Θεολογία Ζ' 249. Η' 86. 173.**—Ὅρα καὶ σημ. 36.

(95) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' 16.—

- 3) **Γεράσιμου** « ἐκ μέσου γενομένου », ἐξελέγη [Ἰούνιος 1822] ὁ πρωτοσύγκελλος **Ἰωακείμ** (96).
- 4) **Ἰωακείμ** γενομένου Μ. Σοφίας, ἐξελέγη [Μάρτιος 1824] ὁ ἐπίσκοπος Σταγῶν **Σαμουήλ** (97).
- 5) **Σαμουήλ** θανόντος, ἐξελέγη [Ἰούνιος 1827] ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος **Διονύσιος** (98).
- 6) **Διονυσίου** παραιτηθέντος, ἐξελέγη [Ἰούλιος 1854] ὁ πρ. Μ. Πρωτοσύγκελλος **Νεόφυτος** (99).
- 7) **Νεοφύτου** γενομένου Μ. Σερρών, ἐξελέγη [8 Μαρτίου 1867] ὁ ἐπίσκοπος Γορτύνης **Μελέτιος** (100).
- 8) **Μελετίου** γενομένου Μ. Κῶου, ἐξελέγη [19 Φεβρ. 1876] ὁ ἐπίσκοπος Τρόικης **Κωνσταντῖος** (101).
- 9) **Κωνσταντίου** παραιτηθέντος, ἐξελέγη [30 Ἀπριλίου 1880] ὁ Μ. Κυστορίας **Ἰλαρίων** (102).
Σημ. Μετὰ τὴν ἐκκλ/κὴν προσάρτησιν τῆς μητροπόλεως Φ.Φ. εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος,
- 10) **Ἰλαρίωνος** θανόντος ἐν Καρδίτῃ καὶ ταφέντος ἐν Φαναρίῳ [† 1889], ἐξελέγη [1902—1923] ὁ **Εὐθύμιος**, κατ' ἀρχὰς ἐπίσκοπος καὶ εἶτα μητροπολίτης « Φαναρίου καὶ Θεσσαλιώτιδος » (103).
- 11) **Εὐθύμιου** θανόντος, ἐξελέγη ὁ ἀρχιμ. **Ἰεζεκιήλ**, ὁ νῦν ποιμαίνων τὴν μητροπολιν « Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσαίων ».

(96) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' 19.—Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 316.—**Θεολογία Ζ' 249. Η' 86.**

(97) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' 50.

(98) Κώδ. Η. Ἀρχ. ΙΔ' 122.—**Θεολογία Ζ' 249. Η' 86.**

(99) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΚΒ' 286.—Μετέσχε τῆς ἐκλογῆς Γρηγορίου τοῦ ΣΤ'. (τὸ β' κατὰ Φεβρ. 1867) λαβὼν μάλιστα καὶ 4 ψήφους.—**Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 443.538.—Θεολογία Ζ' 44. 249 Η' 86.**

(100) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΕΖ' 5.—Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 550.—**Θεολογία Ζ' 249. Η' 87.**

(101) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΕΖ' 181.—Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 637. 667.—**Θεολογία Ζ' 249. Η' 87.**

(102) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΕΖ' 235.—Ἐκκλ. Ἀλήθ. Β' 667.—

(103) **Θεολογία Ζ' 249. Η' 87.**

α'] Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος

(Κοδ. Π. 'Αρχιεφ. Θ' σ. 429).

**† ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἑλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ρώμης και Οἰκουμενικός Πατριάρχης.**

Ἡ μὲν θεραπευτικὴ μέθοδος διὰ τῆς συνθέσεως τῶν ἀπλῶν πολλῶν τοῖς ἀσθενέσι παρέχεται ἱσπικὴ καὶ εὐτονον καὶ κατὰ φύσιν ἀποτελεῖ τῶν πρώην ἐκλελυμένων καὶ παραπαύοντων σωμάτων τὴν κίνησιν· ἡ δὲ κατὰ πνευματικὴν ἐπιστήμην ἀκροτάτη διοίκησις διὰ τῆς ἐνωσεως· πολλὰς δὲ διηρημένους παροικίῶν καὶ ὑφ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν προστάτην κωνοικῆς ἐπισκέψεως· τὴν σωτηριώδη κατάστασιν τῶν ὁμοδόξων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας· ποιεῖται, εὐρυμὸν τε καὶ κατὰ λόγον τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπαρχιῶν ἀναδεικνύει πρόσφορον καὶ κατ' ἄλλῃ ἑπάγουσα τῆς περιστάσει τὴν θεραπείαν πάντα γὰρ πρὸς οἰκοδομὴν καὶ καταρτισμὸν γίνεσθαι, καὶ ὁ ἀποστολικὸς ἀφανίζομενος λόγος εἰς αὐτὸ τοῦτο προῖχει καὶ διατίθησι τοὺς τὴν ἐκκλησίαν προστασίαν ἀνεξοσμένους· καὶ θεῖα νεύσει τοῦ χριστιανισμοῦ πληρώματος ἀνεληρμένους τὴν ἐπιμέλειαν. Τοιαύτη τινὲς οἰκονομίαν ἐγνώμεν ἐν δέοντι γράψασθαι καὶ περὶ τῶν ἐφεξῆς δύο ἐπαρχιῶν Φερσάλων καὶ Φαναρίου τῶν ὑποκειμένων τῷ καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτῳ Πατριαρχικῷ Ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ· ἀμφοτέραι γὰρ ἀρχιεπισκοπαὶ οὕσαι ἴδιον εἶχον ἑκάτερα ἀρχιερεῖα καὶ μέχρι μὲν τινος ἀμφοτέραι διακονοῦντο ἀρίστα· ἕκ τινων δὲ χρόνων ἡ μὲν τῶν Φερσάλων ἀρχιεπισκοπὴ διατηρήσασα τὴν καλῶς ἔχουσαν κατάστασιν μᾶλλον ἐπὶ τὸ κρεῖττον προήλθεν ἀρχιερατεύσαντος ἐν αὐτῇ κατ' εὐκληρίαν τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν συναδελφοῦ κυρ Δαμασκηνοῦ, ἀνδρός ἤθεσις ἀρχιεροπρεπέσι κεκοσμημένου καὶ ἀξιώτητι πεπλουτισμένου· ἡ δὲ τοῦ Φαναρίου ἀρχιεπισκοπὴ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐξέτραπται, γρηῃσι ἰδίῳις καταβαρυνθεῖσα, ὥστε καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ἡγῆ ἀρχιερατεῦον κυρ Σεραφεῖμ ὀσκληρῶς χρόνους ἀγωνισθεὶς ἀδύνατος ἐφάνη περὶ τῶν χρόνων τούτων τὴν οἰκονομίαν, καὶ οὐ μόνον τούτων ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἀλλικῶν διαφόρων αὐτῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ ζητομηρίου καὶ χαρακτοῦ, ὥστε καὶ ἠναγκάσθη δοῦναι τὴν εὐχριστον καὶ οἰκειοθελῆ αὐτοῦ παραιτήσιν ἀπ' αὐτῆς· περὶ τούτων γούν συνοδικῶς ἡμῖν ἡγῆ συνοδικαπέψαμένοι καὶ τὴν κατ' ἄλλῃ ἑπαιεῖαν διανοοῦμενοι ἐπενεγκεῖν ἀναγκαιότατον ἔδοξεν εἰς μίαν αὐτάς ἐνωσαι· καὶ ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς προστασίας τοῦ κωνοικῶς Πατριάρχου, ἧτοι τὴν ἀγιοτάτην ἀρχιεπισκοπὴν Φερσάλων ἰθύνοντος συναδελφοῦ ἡμῶν κυρ Δαμασκηνοῦ, τὸ μὲν τῇ ἀδυνατίῳ καὶ ἐνθεῶς ἐγούσῃ δυνάμει τινα καὶ συναντήληψιν διὰ τῆς φεραλλήλου ταύτης ἐνωσεως· προταυνοῦντες, τὸ δὲ καὶ πεπεισμένοι ὄντες ὅτι διὰ τῆς ἐνωσεως αὐτῶν προνήσεως καὶ ἀξιώτητος ἔχει διοικῆσαι κατὰ τὸ συμφερότερον ἀξιοπρεπέως καὶ ἀναδείξει αὐτὴν ἐπαρχίαν λαμπροτέραν καὶ ἀρίστην ὡς πιστὸς καὶ πρόνομος οἰκονομίας, ἐφ' ᾧ καὶ ἐτιμήσαμεν αὐτὴν εἰς μητροπόλιν ἐπὶ προνομίῳ τε εἶναι καὶ φημιζέσθαι, τὴν τε αὐτοῦ ἱερότητα καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα διαδόχους αὐτοῦ ἱεροτάτους μητροπολίτας Φαναρίου καὶ Φερσάλων ὑπερτίμους καὶ ἐξάρχους πάσης Φθίας. Καὶ δὴ γράφοντες ἀφανίζομεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱεροτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελ-

φῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα αἰ ρηθεῖσαι δύο ἁγιώταται ἀρχιεπισκοπαὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οὕσαι ἡνωμέναι εἰς μίαν ἀδικασπῆτος καὶ ἀδιαιρέτους, ὑπάρχωσι καὶ λέγονται μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἀφαιρωμάτων αὐτῶν, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, καὶ παρὰ πάντων γινώσκονται μία καὶ μόνη μητρόπολις καὶ ἐπαρχία δεσποζομένη παρὰ τοῦ νῦν κυριάρχου αὐτῆς ἱεροτάτου μητροπολίτου Φαναρίου καὶ Φερσάλων ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Φθίας ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κυρ Δαμασκηνοῦ, ἰθύνομένη καὶ διεξαγομένη κανονικῶς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ ἱερότητος, ὅστις ἔχει ἐπ' ἀδείας, ποιμαίνειν τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν ποιμνιον καὶ ποδηγετεῖν σωτηριωδῶς εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος, εὐλογεῖν τε καὶ ἀγιάζειν αὐτοὺς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικά ἐπιτελεῖν μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, καρπούμενος καὶ λαμβάνων ἀπαραμειώτους· καὶ ἀνελλιπῶς καὶ πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ δικαιοῦματα καὶ εἰσοδήματα, κύρια καὶ τυχερὰ ὀφείλουσι δὲ καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ Φαναρίου καὶ Φερσάλων χριστιανοὶ, ἱερωμένοι ἢ λαϊκοί, πειθαρχεῖν καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ καὶ παρέχειν εὐπειθῶς καὶ προθύμως τὰ ἀνήκοντα δικαιοῦματα, μηδενὸς ἐναντιομένου ἢ ἀντιέγοντος τὸ παρ' ἅπαν, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος. Ταῦτα ἀπερ' ἡμῶν καὶ κεκυρώται συνοδικῶς· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηρητῆ τὴν ἀσφάλειαν ἀπολυθεὶς καὶ ὁ παρὼν ἡμέτερος πατριαρχικός καὶ συνοδικός τόμος, καὶ τῷ ἱερῷ κώδικι τῶν ὑπομνημάτων καταστρωθεὶς, ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι ἱεροτάτῳ μητροπολίτῃ Φαναρίου καὶ Φερσάλων ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ πάσης Φθίας ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρ Δαμασκηνοῦ.

Ἐν ετει αἰωκα', μηνί Μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος θ'.

β'] Παραίτησις τοῦ ἀρχ/που Φαναρίου Σεραφεῖμ.

(Κοδ. Π. 'Αρχιεφ. Θ' 428)

Διὰ τῆς παρουσίας ἐνουπαγράφου καὶ ἐνσφραγίστου οἰκειοθελοῦ παραίτησεως μου δηλοποιῶ ὅτι ἐπειδὴ ἡ δύναμις μου δὲν ἐφάνη ἱκανὴ πρὸς ἐξοικονομήσιν τῶν γρηματικῶν τῆς ἐπαρχίας μου ἀναγκῶν καὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐλαττοῦται ἡ ἀναγκαιὰ αὐτῇ ἐξοικονομήσεως, διὰ τοῦτο παραιτοῦμαι τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης μου, ἀνατιθέμενος ἑμαυτὸν εἰς τὴν πρόνοιαν τῆς κοινῆς μητρὸς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν δέδωκα καὶ τὴν παρουσίαν μου ἐνουπαγράφου καὶ ἐνσφραγίστου παραίτησιν.

αἰωκα' Μαρτίου 8η.

† Ὁ Φαναρίου Σεραφεῖμ βεβαιῶ.

(Τ. Σφ.)

γ') Παραίτησις τοῦ Μητροπολίτου

Φαναρίου καὶ Φερσάλων Διονυσίου.

(Κωδ. Π. Ἀρχιεπιφ. ΚΒ' σ. 287)

Ἡ ταπεινότης ἢ ἐμὴ διὰ τῆς παρουσίας ἐνοψηγράφου καὶ ἐνοψηγιστοῦ οἰκειοθελοῦς καὶ ἀπαρδιαστοῦ αὐτῆς παραίτησεως δηλοποιεῖ ὅτι διὰ τὸ γῆρας καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ σωματικὰς ἀσθενείας θεωροῦσα ἐαυτὴν οὐκ ἐξικνουμένην εἰς τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ ἐμπειστομένου αὐτῆ λογικοῦ ποιμανίου παραιτεῖται ἤδη ἐκουσίως ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς Φαναριοφερσάλων οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ διδωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἵνα ἀποκαταστήσῃ ἐν αὐτῇ ὡς ἐγκρίνη πρόσφορον καὶ ἱκανὸν εἰς ποιμαντορίαν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ λαοῦ αὐτῆς. Ὅθεν εἰς ἐνδείξιν ἐγένετο καὶ ἡ παρούσα ἐνοψηγράφος παρ' αὐτῆς καὶ ἐνοψηγιστοῦ οἰκειοθελοῦς καὶ ἀπαρδιαστοῦ παραίτησις.

1854 Ἰουλίου 10.

† Ὁ πρῶην Φαναρίου καὶ Φερσάλων Διονύσιος.

(Τ. Σφ.)

ΠΙΝΑΞ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ

ΤΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΦΕΡΣΑΛΩΝ—
ΦΑΝΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ—ΦΑΝΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΦΕΡΣΑΛΩΝ

Α') Ἐπαρχία Φερσάλων (104)

α') Ἐπίσκοποι		7. Ἰάκωβος	1727-44
1. Στέφανος	879	8. Δωρόθεος	1744-63
2. Ἀνόνημος	κατὰ τὸ 901-7	9. Νικόδημος	1763-1785
β') Ἀρχιεπίσκοποι		10. Νεόφυτος	1785-97
3. Πέτρος	1192	11. Μακάριος	1797-1800
4. Ἀνόνημος	1222	12. Παρθένιος	1800-14
5. Φιλόθεος [πρ.]	μετὰ τὸ 1720(105)	13. Δαμασκηνός	1814-21
6. Μιχαὴλ	1721	[καὶ εἶτα Μ/της Φ.Φερσάλων].	

(104) Μόλις ἐσχάτως περιελθούσης εἰς ἡμᾶς τῆς ἐν ἰδίῳ τεύχει κατ' ἀνατύπωσιν μελέτης τοῦ σεβ. Μ/του Θεσσαλ. καὶ Φ.Φ. κ. Ἰεζεκιὴλ «*ἡ ἱερὰ μητρόπολις Φαναριοφερσάλων καὶ πάσης Φθίας διὰ μέσου τῶν αἰώνων*» Ἀθῆναι 1929, ἀνεγνωμεν μεταξὺ τῶν γενομένων ὑπὸ τῆς Α. Σεβασμότητος «προσθηκῶν» καὶ τὰ ἐξῆς [σελ. 20] σχετικῶς πρὸς τὸν «*ἐπίσκοπον τῶν Θεσσαλίων Σαλτῶν Περγέβιον*» :

«Ὁ Σεβ. πρῶην Λεοντοπόλεως κ. Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, ὁ τῶσας ἐξαίρετους μελέτας δημοσιεύσας καὶ ἤδη περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑμνογραφίαν ἀσχολούμενος, εὐηρεστήθη νὰ μὲ πληροφορήσῃ ἐκ Γαλλίας ὅτι τὸ τακτικὸν τοῦ Παρισίου Κώδικος, περὶ οὗ ἐτοιμάζει ὁ διαπρεπὴς συγγραφεὺς ἰδιαίτερον μελέτην, ἀναγράφει Ἐπισκοπὴν Φαρσάλων ἐννάτην κατὰ σειράν, ἀναφέρει δὲ καὶ τὰς ἐπισκοπὰς Γομφέας [Γ'ομφων] καὶ Μητροπόλεως, περὶ ὧν ὀμιλήσαμεν, προσεῖτι δὲ Ἐπισκοπὰς Σαλτουμηθῆνης καὶ Σαλτουβόργης, εὐλόγως δὲ νομίζει ὅτι ὁ ὑπογραφόμενος «Περγεβίος τῶν Θεσσαλίων Σαλτῶν», περὶ ὧν Σαλτῶν οὐδεμίαν ἔχομεν ἄλλοθι πληροφορίαν, ἦτο Ἐπίσκοπος τῶν Σαλτουμηθῆνης καὶ Σαλτουβόργης ἐνοθεισὼν εἰς Ἐπισκοπὴν «Σαλτῶν» κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἁγίου Λεοντοπόλεως, τὸ τακτικὸν τοῦ Παρισίου Κώδικος εἶνε τὸ ἀρχαιότερον πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν, δὲν ἀναφέρει δὲ Ἐπισκοπὴν Καπτοῦας ἢ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου. Εἰς τὸν παλαιὸν ἡμῶν φίλον κ. Σωφρόνιον ἐκφράζομεν διαπύρους εὐχαριστίας.»

Ταῦτα γράφει ἐν προσθήκῃ ὁ σεβ. Θεσσαλιώτιδος. Εὐχαριστίας θερμὰς ἐκφράζομεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν σεβ. κ. Σωφρόνιον, διότι δι' ὅσων γράφει περὶ Περγεβίου καὶ Σαλτῶν ἐπιβεβαίωσιν ἱστορικῶς ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ [ὄρα σμμ. 9] σχετικῶς διευπλώσαμεν.

(105) Ἰερεμίας ὁ Γ' [τὸ α' 1716—1726] ἐξέδωκε συνοδικῶς ἔγγραφον ὀρίζον ὅπως τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ ἰ. μοναστήριον τῶν «Ἁγίων Πάντων», τὸ ἴδιος ἀναλό-

Β') Ἐπαρχία Φαναρίου.

α) Ἐπίσκοποι		18. Εὐθύμιος Α'	1622-24
1. Λαμινός	1382	19. Θεοφάνης	1633
2. Ἰωάσαφ Α'	1426	20. Εὐθύμιος Β'	1633-52
3. Παῦλος	1454	21. Ἀθανάσιος	1652-1666
4. Ἰγνάτιος	1530	22. Κωνσταντῖνος	1671
5. Κρίμαθος	1542	23. Δαεῖδ	1672
6. Μάρκος	;	24. Ἰωσήφ	1674
7. Ἰερόθεος	1547	25. Ἀνανίας	1678-82
8. Μαρτύριος	1558	26. Κλήμης	1682-86
9. Γρηγόριος Α'	1565-71	27. Ἀρσένιος	1705-12
10. Μητροφάνης	4572	28. Ἀνθίμος	;
11. Γρηγόριος Β'	1584	29. Συμεών	1718-23
12. Λαυρέντιος	1587-8	30. Νεκτάριος	1753-58
β Ἀρχιεπίσκοποι		31. Μακάριος Α'	1758
13. Σεραφεῖμ Α'	1596-1601	32. Θεόκλητος	1764
14. Ἰωάσαφ Β'	1602-10	33. Μακάριος Β'	1764-66
15. Σέργιος	1611	34. Νεόφυτος	1766-72
16. Κάλιστος	1612	35. Γρηγόριος	1772-76
17. Ἰωάσαφ Γ'	1613-18	36. Μακάριος Γ'	1776-1809
		37. Σεραφεῖμ Β'	1809-21

Γ') Μητρόπολις Φαναριοφερσάλων.

1. Δαμασκηνός	1821	7. Μελέτιος	1867-76
2. Γεράσιμος	1821-22	8. Κωνσταντῖος	1876-80
3. Ἰωακείμ	1822-24	9. Ἰλαρίων	1880-89
4. Σαμουήλ	1824-27	10. Εὐθύμιος	1902-23
5. Διονύσιος	1827-54	11. Ἰεζεκιήλ	1923—
6. Νεόφυτος	1854-67		

μασί τοῦ Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἀνθίμου οἰκοδομηθέν, διατελῆ ὑπό τὴν ἐποπτεῖαν καὶ διοίκησιν τοῦ νέου Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Μητροφάνους. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο φέρεται ἀχρονολόγητον. Δεδομένου ὅμως ὅτι ὁ Μητροφάνης διεδέχθη τὸν ἐν τοῖς ὅδασι τοῦ Δονάβεως παγίντα Ἀνθίμον, φαίνεται ὅτι ἐξεδόθη μετὰ τὸ 1720. Ἐπειδὴ δὲ τὸν Μητροφάνην διεδέχθη ὁ ἐπίσκοπος Μπουζαίου Λαυρέλ, εἰς τὴν σχετικὴν δὲ πράξιν μετέσχε καὶ ὁ ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ παρεπιδημῶν τότε **πρώην Φερσάλων κύρ Φιλέθτος**, ἔπειτα ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ Δανιὴλ ἐγένετο μετὰ τὸ 1720, καὶ ἐπομένως καὶ ἡ σημειωθεῖσα ἀνωτέρω [δρα σημ. 26] χρονολογία 1702 διορθωτέα εἰς : μετὰ τὸ 1720. [Κ. Δελικάνη Πατριαρχικά ἔγγραφα Γ', σ. 424. 426—431].

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

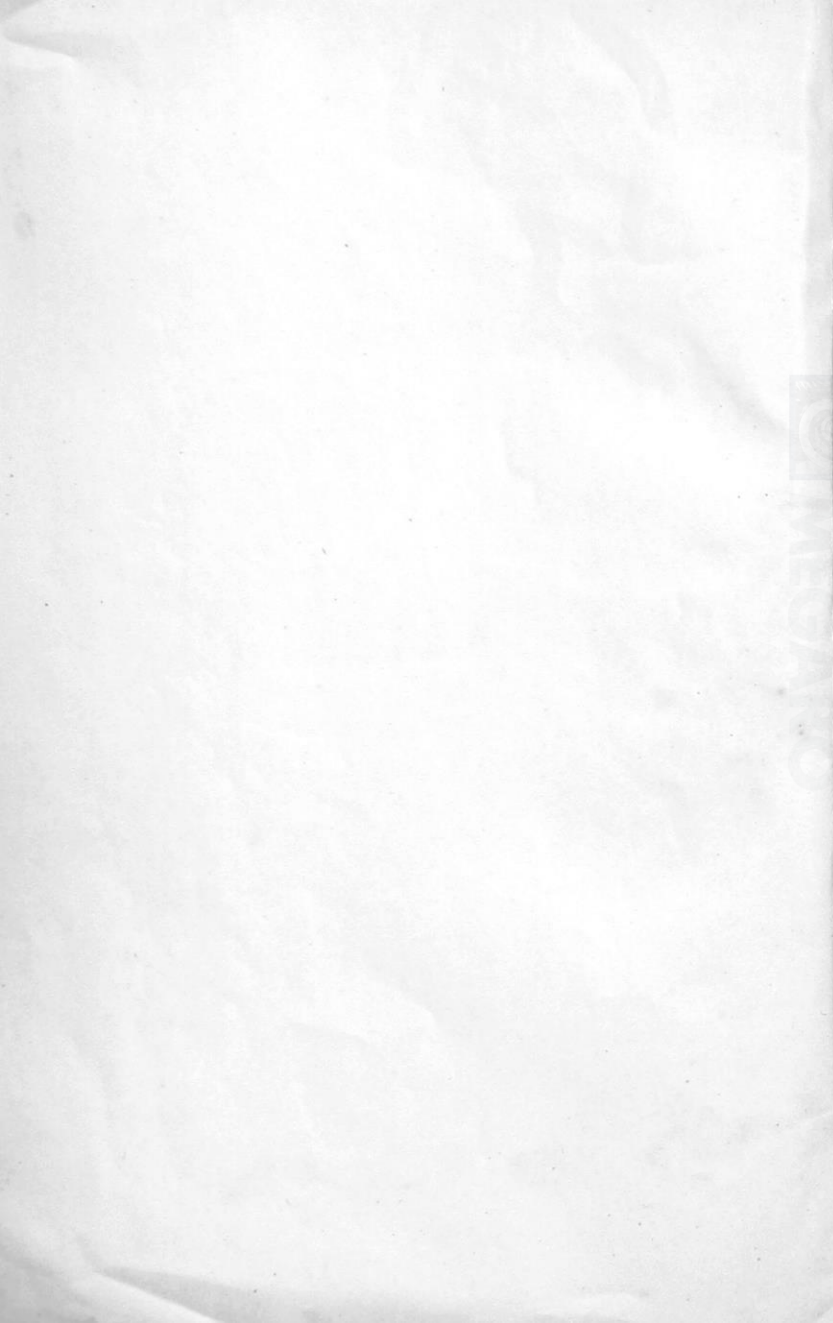
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α') Ἀρχιεπισκοπὴ Φερσάλων	Σελ.
α'. Ἱστορία αὐτῆς	6
β'. Ἐπίσκοποι. — Ἀρχιεπίσκοποι	13
γ'. Πατριαρχ. καὶ Συνοδ. Γράμμα περὶ τεσσάρων χωρίων αὐτῆς . . .	15
δ'. Παραίτησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φερσάλων Παρθενίου	17
Β') Ἀρχιεπισκοπὴ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου	
α'. Ἱστορία αὐτῆς	17
β'. Μοναστηριακά	21
γ'. Ἐπίσκοποι. — Ἀρχιεπίσκοποι	22
δ'. Παραίτησις τοῦ Ἀρχ/που Φαναρίου Γρηγορίου	31
ε'. » » » » Μακαρίου	51
Γ') Μητρόπολις Φαναρίου καὶ Φερσάλων	
α'. Ἱστορία αὐτῆς	32
β'. Μητροπλίται	34
γ'. Πατρ. καὶ Συνοδ. Τόμος περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐπαρχιῶν	36
δ'. Παραίτησις τοῦ Ἀρχ/που Φαναρίου Σεραφεῖμ	37
ε'. » » Μητροπολίτου Φ. καὶ Φ. Διονυσίου	38
Πίναξ χρονολογικὸς τῶν Ἱεραρχῶν τῶν ὡς ἄνω ἐπαρχιῶν	39
Πίναξ τῶν Περιεχομένων	41

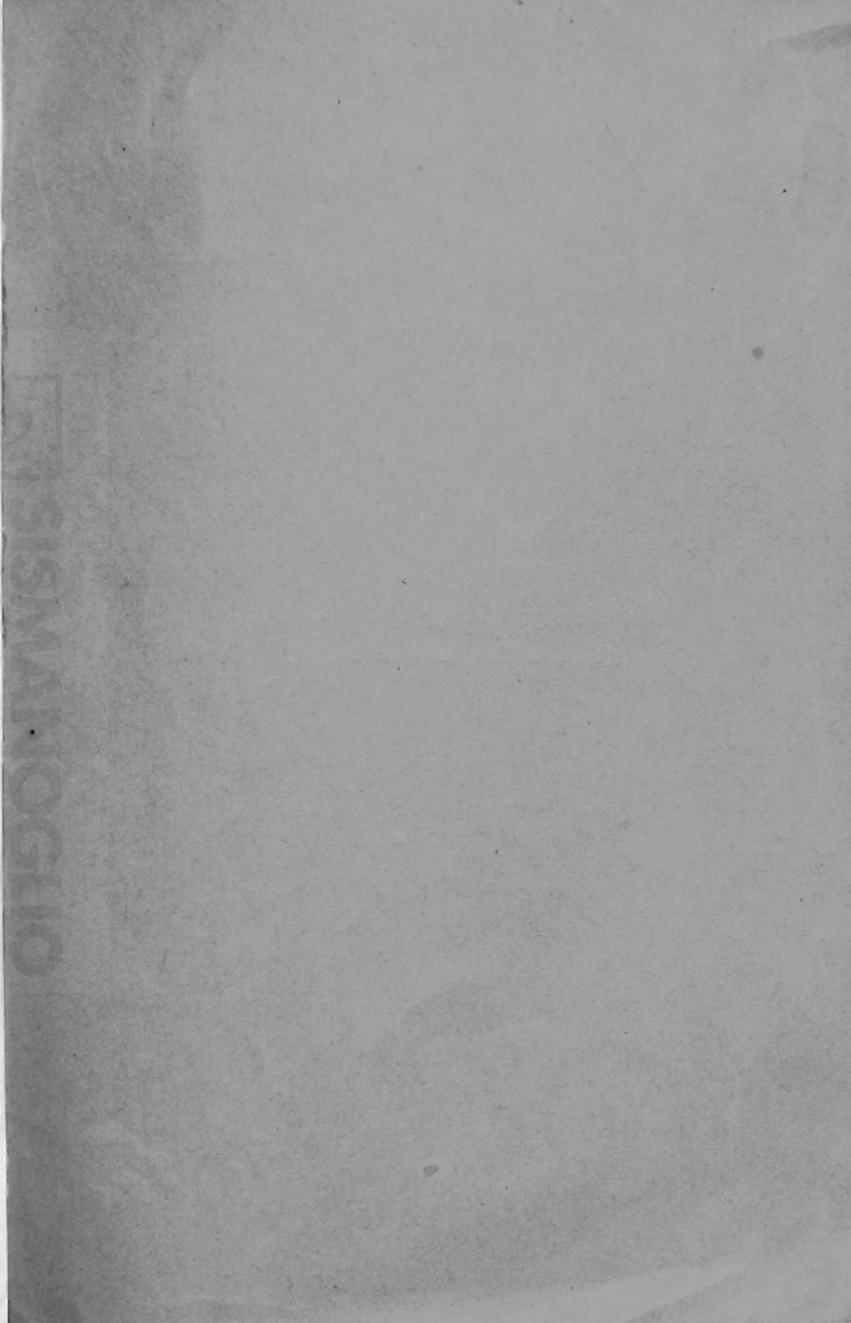
LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

©
SISMAROGGIO
MEVANO

Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς « Ὁρθοδοξίας »

[Περιοδικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει]